
3 1761 07145237 9

DRAGON NIELS KJELDSEN OG HANS DRABSMAND

EN UNDERSØGELSE AF

KARL LARSEN

DER WAHRHEIT KNECHT

DET NORDISKE FORLAG
(BOGFORLAGET) ERNST
BOJESEN · KØBENHAVN
TRYKT HOS F. E. BORDING
MDCCCCII

DRAGON NIELS KJELDSEN OG HANS DRABSMAND

DRAGON NIELS KJELDSEN OG HANS DRABSMAND

EN UNDERSØGELSE AF

KARL LARSEN

DER WAHRHEIT KNECHT

DET NORDISKE FORLAG
(BOGFORLAGET) ERNST
BOJESEN · KØBENHAVN
TRYKT HOS F. E. BORDING
MDCCCCII

Oplag: 1250 Ekspl.

Paa Kunstakademiets Charlottenborgudstilling i Foraaret 1901 saas et anseligt Maleri af Professor *Frants Henningsen,* »En Helt fra 1864« — hvortil den af Udstillingskomitéens Sekretær redigerede Katalog føjede følgende Forklaring:

Den danske Dragon Niels Kjeldsen mødte den 28de Februar 1864 paa Landevejen mellem Kolding og Vejle en Afdeling prøjsiske Husarer. Uagtet han kun var én mod mange, indlod han sig i Kamp med dem og nedlagde flere af sine Fjender. Selv da han var bleven saaret i højre Haand, saa han maatte føre Klingen med den venstre, nægtede han at overgive sig. Han søgte nu Dækning ved et Træ og fortsatte Kampen — indtil en prøjsisk Husar gjorde Ende paa hans Liv ved bagfra at skyde ham ned med en Pistol.

Man vil erindre det kunstnerisk værdifulde Billede: Paa en smudsig Landevej, i tungt og graat Februarvejr holder en enlig, dansk Dragon, barhovedet og med dragen Klinge i venstre Haand. Hesten staar trykket tæt op imod et af de svære Landevejstræer, der dækker Rytterens højre Side; med sammenknebne Øjne ser han fremad mod den prøjsiske Gardehusar, der, med Sabelen svungen, kommer i Galop frem imod ham, fulgt af ildnende Tilraab fra en hel lille Kres af Kammerater, som er rede til efter ham at gaa frem mod Danskeren. Omtrent midt i Vejen ligger en dræbt Prøjser, over imod den modsatte Vejgrøft er Dragonens Hjelm rullet hen — Vidnesbyrd om, at her har staaet en haard Kamp, hvad der ogsaa ses af Dragonens saarede, blødende, højre Haand, der knuger om Tøjlerne, medens han har kastet Sablen over i venstre. — Da har en ung, slank, prøjsisk Husar ladet sin Hest sætte ind paa Marken ved Siden af Vejen. Og medens Dragonen, med

Klingen i venstre Haand, uforsagt, venter paa den friske og usaarede Fjende, der kommer op imod ham, rider den anden Prøjser udenom Træet, som giver Danskeren en Smule Dækning, og hæver Pistolen bagved ham.

Hvert Barn forstaar hvad der nu vil hænde og har ogsaa Dommen derover rede. —

Som Frants Henningsen her har fremstillet Historien om den jydske Dragon Niels Kjeldsen og hans Drabsmand, er den i Hovedtrækkene bleven fortalt Danmark over i de sidste tyve Aar.

Kun, at der mangler endnu et Billede for at illustrere den fuldt ud. Man skulde se det prøjsiske Gardehusarregiments Officersmesse paa Hotellet i Kolding, samme Aften som Niels Kjeldsen var bleven skudt om Formiddagen. Og de prøjsiske Husarers Oberst maatte staa med hævet Glas og drikke for den tapre danske Soldats Minde, medens han samtidigt i de skarpeste Ord dømte hin unge Fændrik, som, paa uhæderlig Vis, havde endt hans Liv og derfor ogsaa nu med sænket Hoved sneg sig ud af Salen, sikker paa at blive udstødt af Regimentet.

Ti Dramaet om Niels Kjeldsen har i sin danske Tradition disse to anskuelige Handlinger: Helten, der falder, efter at have kæmpet langt ud over Pligt og tilsyneladende Fornuft, og hans Drabsmand, som straffes, netop dèr, hvor han havde ventet at skulle blive hædret. Den ensomme, fattige, danske Dragon bukker under med Ære, den fornemme, unge, men fejge Prøjser rammes af Vanære, fordi han har misbrugt sin Overmagt.

Tydeligere taler intet folkeligt Skuespil. —

Hvor tidligt efter den 28. Februar 1864 Fortællingen om Niels Kjeldsen og den prøjsiske Fændrik er bleven fortalt saaledes lader sig næppe godtgøre. Men at man allerede samme Dag, som Niels Kjeldsen faldt, i Vejle talte om, at han havde værget sig overmaade tappert, fremgaar af en i min »Under vor sidste Krig« delvis offentliggjort Dagbog, der er ført ganske regelmæssigt, fra Dag til Dag,

af en ung Dame fra Vejle, og hvori det under 28. Februar hedder, at der »fandt en Patrouillefægtning Sted mellem vort og fjendtligt Kavalleri i Blaakjærskov. En dansk Dragon af Give Sogn udviste et mageløst Heltemod og blev først efter en voldsom Modstand dræbt«. Og det tør vel formodes, at den hele Beretning hurtigt er gaaet fra Mand til Mand i det sydlige Jylland, hvor maaske ogsaa et eller andet Blad kan have omtalt den.

Derimod synes Niels Kjeldsens Navn ikke under Krigen at være naaet til København og dermed videre ud i det øvrige Land.

I hvert Fald nævnes han ikke i den talrige Skillingsviselitteratur, der i 1864 udgaves af københavnske Forlæggere som *H. P. Møller, Schovelin* og *Jul. Strandberg*, og disse Smaasange dvæler dog særligt gerne ved Enkeltmands tapre Daad og den overmægtige Fjendes Fejghed. De nærer desuden en udpræget Kærlighed til vore Dragoner og foragter de prøjsiske Husarer, ja, der findes iblandt dem ikke blot en Skildring af Kampen mellem Dragoner og prøjsiske Husarer ved Vorbasse Dagen efter Niels Kjeldsens Død, men ogsaa Lovprisninger af netop to bestemte jydske Dragoner, der begge siges at have bestaaet haarde Kampe, »den tapre Dragon Niels Peter Christiansen, som kæmpede paa store Bededag ved Taastrup [skal være Thorsted] 1/2 Fjerdingvej fra Horsens med 6 fjendtlige Husarer« og Dragon Laursen fra Krybily Kro den 23. Februar, hvor han »ihjelslog først to fjendtlige Husarer, men derpaa snublede han over deres faldne Heste og blev haardt saaret af andre tyske Husarer . . . Det var en ægte tysk Heltegerning at hugge paa en falden Mand og at være to derom. Men Dragonens Kammerater har allerede flere Gange hævnet denne Udaad paa de fejge Prøjsere«. —

Sin egentlige litterære Udformning har Historien om Niels Kjeldsen og hans Drabsmand utvivlsomt først faaet

sytten Aar efter Krigen, den 2. Januar 1881, i Nr. 1 af Bladet »Vort Forsvar«.

Cand. polit. *C. Halls* uegennyttigt redigerede Blad »Vort Forsvar« startedes udtrykkeligt som »Organ for Foreningerne til Forsvarssagens Fremme« og siger i sin første Redaktionsartikel, at det vil »søge at vække Befolkningens Interesse for Forsvarssagen og navnlig for Landets gennem Aarhundreder forsømte Befæstningsvæsen«. Det bragte allerede paa sine første fire Sider dels militære Fagmænds Udtalelser om Befæstningsspørgsmaalet, dels nogle Lægmandsbetragtninger (af *C. Hostrup*) om Forsvarssagen og endelig »*En dansk Soldats Enekamp*, meddelt af en Officer«.

Denne sidste Artikel bringer hele Beretningen om Dragon Niels Kjeldsen og hans retfærdigt straffede Drabsmand og gør det i et klart bevidst, agitatorisk Formaal.

Det maatte være »Vort Forsvar« magtpaaliggende ikke blot at søge godtgjort, at et dødt Værn kunde nytte Landet, men tillige, at vor Befolkning afgav et virkelig godt Soldaterstof. Og Beviset herfor kunde overfor Lægmand ikke føres bedre end gennem anskuelige Beretninger om danske Soldaters Enkeltkampe i vore sidste Krige.

Den mundtligt overleverede Fortælling om Niels Kjeldsens Kamp og Drab var nu et for det populære Syn paa Soldater og Krig fortræffeligt Eksempel i saa Henseende.

Karakteristisk er det imidlertid, at »en Officer« (senere navngivet som Oberst *Emil Madsen*) begynder sin Artikel om Dragonens Enekamp ud fra et ret snevert, militærfagligt Synspunkt.

Obersten skriver nemlig, at det »at holde ud til det sidste for den Sag, man kæmper for, altid er den største Egenskab, som en Kriger kan besidde, fordi enhver Kamp føres mere eller mindre i Blinde, og den enkelte Mand eller den enkelte Trop aldrig med fuld Sikkerhed kan vide, om det afgørende Øjeblik er kommet, om Hjælp ikke endnu kan indtræffe, og hvilken Betydning det har

for det store hele eller den almene Sag, som Kampen gælder, at der holdes ud endnu blot en liden Stund«.

Militært set turde dette, i en vis Almindelighed, være rigtigt.

Men naar Oberst Madsen derefter giver sig til at fortælle Niels Kjeldsens Historie som et Eksempel paa, at dette »Højsind« lever endnu i vor Tid, er Obersten allerede med Ordet *Højsind* ude over det faglige.

Og alt imedens Beretningen skrider frem, rives Forfatteren mere og mere med af den folkelige Overlevering, indtil han, efter at have tabt sin militære Tanke ganske af Syne (og heller ikke fastholdt sit personlige militære Skøn), har naaet en langt dybere Virkning, end nogen militær Betragtning vilde have kunnet fremkalde.

Den lille Artikel kom da ogsaa til at give Stødet til en Bevægelse, der bredte sig vidt over Landet og i sine Følger virkelig har gennemtrængt hele den almindelige Bevidsthed. —

Oberst Madsen fortæller, som han skriver »ganske som jeg har hørt«, hvorledes en Trop paa nogle faa danske Dragoner, i Nærheden af den lille Blaakjær Skov mellem Kolding og Vejle, stødte paa en Patrouille af det rekognoscerende prøjsiske Gardehusarregiment.

Som de tyske Officerer fortalte det efter Tilbagekomsten paa Hotellet i Kolding, hvor de daglig spiste, forsøgte Regimentet at tage Dragonerne til Fange ved at sende et Kommando udenom Skoven i Ryggen paa dem.

Den danske Styrke bemærkede dog dette og flygtede paa en af Dragonerne nær, der ikke fulgte Kammeraternes Eksempel, men rolig oppebiede Tyskernes Nærmelse. Som det blev fortalt, optog han paa en Mark tæt ved Landevejen Kampen mod de første af de Husarer, der kom hen imod ham, tydelig visende, at det ikke var for at overgive sig, at han forblev paa Stedet, thi da Husarerne kom ham tilstrækkelig nær, red han ind paa dem, og faa Minutter senere var Kampen afgjort til hans Fordel. De preussiske Husarer laa saarede paa Marken.

En eller to Ryttere bleve paany sendte frem imod ham, men ikke alene var han en tapper Mand, der forstod at bruge sin Sabel, men

ogsaa en udmærket Rytter; han var som et med sin Hest, den lystrede ham fuldkomment, og hans Modstandere havde anden Gang samme Skæbne.

Den betydelige Styrke, der var tilstede af det preussiske Rytteri, sluttede en Kreds om ham, men vidste ikke saa lige, hvorledes Sagen skulde føres videre, da de med Rette syntes, at det var en ilde Adfærd, om man vilde angribe den enkelte Mand paa en Gang eller benytte Skydevaabnene, og det øjensynlig var en mislig Sag for enkelte at give sig i Lag med ham.

Endnu en Gang synes det, at en særlig udvalgt Rytter maatte maale sig med ham, men ogsaa denne havde ikke bedre Lykke, skønt Dragonen var bleven saaret og tilsidst førte Sablen med venstre Haand og Tøjlerne med den højre.

Da red en af de tilstedeværende Officerer eller mulig en Officersaspirant frem, tæt hen til ham og skød ham ned.

Under det henad Aften i Husarregimentets Messe i Kolding paafulgte Maaltid rejste Regimentschefen sig og bad de tilstedeværende tømme et Glas til Minde om den tapre Modstander, Regimentet havde truffet, og hvis Død han dybt maatte beklage. Vel følte han sig stolt af at være Chef for det berømte røde Husarregiment, men dog vilde han sige, at ingensinde havde han truffet en modigere og dygtigere Rytter end hin danske Dragon. Et Rytteri, der talte mange som han, vilde være det første i Verden. Den Udgang, Kampen havde faaet, maatte han dog betragte som lidet tilbørlig, og det syntes ham, at den Mand, der havde fremkaldt den ved et Skud, som Modstanderen ikke kunde værge sig imod, istedetfor med det blanke Vaaben, ikke var paa rette Sted, om han forblev ved Regimentet.

Den Officer, som disse Ord vare rettede til, rejste sig da straks, forlod Salen og tog eller fik, efter hvad der sagdes, kort efter sin Afsked.

Ifølge Cohen, »De Faldnes Minde 1864«, maa Dragonen have været *Niels Kjeldsen* af Ullerup, Nr. 80 af 6te Dragonregiments 4de Eskadron.

Det vil ses, at Forfatteren støtter sin hele Skildring paa det rene »hvad man siger« og aldeles ikke kommer ind paa dens indre Sandsynlighed; men han søger senere i sin Artikel at styrke Tilliden til Fortællingens Sandhed ved at henvise til en indirekte som paalidelig betegnet Kilde, nemlig en Officer fra den Eskadron, ved hvilken Niels Kjeldsen stod, og om hvem det hedder, at han, paa Anledning, i Hovedsagen har bekræftet det meddelte.

Ifølge denne Officers Oplysninger

var der den 28de Februar af en Feltvagt, som stod ved Højen Kro paa Landevejen til Kolding, udstillet en Observationspost, bestaaende af en Korporal og 8 Dragoner, i Viuf. Den blev her angreben af en Patrouille paa 12 Mand røde Husarer. Observationsposten trak sig tilbage til Blaakjær Skov, efterfulgt af Fjenden. Den gjorde Holdt i Skovens nordlige Udkant, da Patrouillen ikke forfulgte, men blev da kort efter angreben af en Styrke paa 40 Mand, der skjult af Skoven havde nærmet sig. Alene Korporalen, der var ridende paa en Blodshest, lykkedes det at undslippe og komme tilbage til Feltvagten. De tre af de menige bleve fangne, den fjerde forsvarede sig efter civile Øjenvidners Udsagn, idet han alene kæmpede med 3 Preussere, der ikke formaaede at afvæbne ham. Han blev under Kampen saaret i den højre Arm, men vedblev at forsvare sig med Sablen i den venstre Haand og Tøjlerne i højre, medens han holdt den højre Side af Hesten tæt til Landevejsgrøften, indtil en af Preusserne gjorde Ende paa Kampen ved at ride bagved ham og affyre et Skud.

Den faldnes Lig bragtes kort efter til Feltvagten af en vejfarende Bonde, der tog det op i sin Vogn. Liget udviste, at Døden var fremkaldt af et Skud bagfra gennem Nakken. Hvorvidt det tillige havde Hugsaar, blev ikke undersøgt, da den faldne straks, som han laa indhyllet i sin Kappe, blev bragt videre til Lasarettet i Vejle. Hans Hjelm og Hest havde Bonden ikke set, derimod medførte han den faldnes Kokarde, som han havde optaget ved hans Side, hvor den havde været henlagt, maaske som en Hædersbevisning.

Man indser let, at denne Officer i Virkeligheden intet kan bekræfte vedrørende Niels Kjeldsens Kamp og Død. At han har staaet ved samme Eskadron som den faldne turde højst betyde, at han ved, hvad der under Krigen almindeligt fortaltes i Eskadronen, hvor ingen anden har kunnet vide nogen virkelig Besked end den undslupne Korporal, paa hvis Melding Fremstillingen af den danske Patrouilles Tilbagetog maa være bygget. Men Officeren siger indirekte, at Korporalen intet har fortalt om Niels Kjeldsens Kamp og Fald, idet han, for hvad han beretter herom, henholder sig til Udsagn af unavngivne »civile Øjenvidner«, som det synes, at Officeren ikke engang selv har talt med.

Man staar altsaa ogsaa her overfor almindelig Tale, Mand og Mand imellem.

Det samme gælder et Bidrag i Vort Forsvar's Nr. 8 af Anonymen K. H. Det understreger ved sin Overskrift: »De ville slaas; men de skulle gaa tilbage« et af Hovedsynspunkterne, hvorunder Oberst Madsens Fortælling var bleven opfattet, men siger iøvrigt kun, at

Begivenheden med »Dragonens Enekamp« fandt Sted, og mange ere endnu de, der ville kunne mindes, hvorledes den, uimodsagt af Tyskerne, gik fra Mund til Mund i Kolding, saaledes som den findes fortalt i »Vort Forsvar«, og ligesom dannede et lille Lyspunkt, idet enhver syntes, at der som Dansk tilkom ham lidt af den Ære, som den faldne Dragon havde indlagt sig. Og det skal indrømmes, at Tyskerne ydede ham den i deres Omtale, og mere end en Gang hørte jeg Udbrud af Indignation over den »schändliche« Maade, hvorpaa »ein so tapfrer Kerl« havde mistet Livet. Han vilde slaas, og det skulde han ikke; han skulde gaa tilbage, og det vilde han ikke.«

Heller ikke her findes — til Trods for de tyske Citater — mere end hvad der under Krigen er »gaaet fra Mund til Mund« blandt de Danske i Kolding og maaske ogsaa er bleven troet af nogle af Tyskerne.

Derimod havde allerede i »Vort Forsvar«s Nr. 2 daværende Folketingsmand *Fr. Bajer*, som under Krigen var Løjtnant netop ved 6. Dragonregiments 4. Eskadron, meddelt et Brudstykke af et Brev, Løjtnanten den 7. Marts 1864 havde skrevet hjem, og hvori det hedder, at han den 2. Marts havde faaet Ordre til at afgive Eskorte for nogle prøjsiske Parlamentærer, hvoriblandt Sekondløjtnant i Gardehusarregimentet *von Lorck*. Og — citeres der videre af Brevet — »Et Sted paa Vejen sagde jeg: »Her blev forleden en af vore Dragoner skudt bagfra paa en nederdrægtig Maade.« Jeg fik at vide, at det var en ganske ung Fændrik, som havde gjort denne Heltegærning — »das ist ihm auch sehr übel aufgenommen worden« (»det blev ogsaa taget ham meget ilde op«).«

Denne sidste Ytring maa, efter Sammenhængen, Løjtnant v. Lorck selv have brugt, eller den maa være falden i hans Overværelse, uden at han har modsagt den. Og heri synes virkelig at ligge en Bekræftelse af, at Niels

Kjeldsen har kæmpet og er bleven dræbt paa en Maade, der bagefter har voldt Drabsmanden alvorlige Ubehageligheder; hans Regimentskammerat v. Lorck, der laa sammen med ham under Feltforhold i samme lille fjendtlige By, kunde jo umuligt have været uvidende derom og lige saa lidt have indrømmet det, om det ikke havde været Tilfældet.

*

Det skulde ikke vare længe, inden »Vort Forsvar«s Fortælling om den danske Dragon og hans Drabsmand blev Grundlag for en endnu populærere Fremstilling. Allerede i April 1881 udkom *Martin Kok*'s Digt: Niels Kjeldsen. En dansk Dragons Kamp og Død 1864.

Forfatteren angiver i nogle Noter udtrykkelig »Vort Forsvar« som sin Kilde og paastaar yderligere, uden nærmere Paavisning, at »efter alt, hvad jeg har kunnet erfare, er denne Fremstilling korrekt«.

Da Digtet anmeldes i Pressen, opfattes det — i hvert Fald af dennes toneangivende Del — ogsaa som bygget over en fuldkommen historisk Kendsgerning. Der kan i saa Henseende bl. a. henvises til »Berlingske Tidende« for 28/5 81, og til det udbredte »Nationaltidende« af 11/4 81. Ja, ogsaa Datidens fineste københavnske Tidende, *Vilh. Topsøes* »Dagblad«, skriver (d. 23/6 81) om Koks Digt, at det »skildrer den Enekamp, som den paagældende Dragon i Februar 1864 leverede en Deling af de røde Husarer i Nærheden af Vejle, og som endte med, at en fjendtlig Officer red bag om ham og skød ham ned. Den lille Episode hører til de smukkeste af den Række Prøver paa personlig Tapperhed og Mod, der er aflagt af Enkeltmand i vore sidste Krige«.

Martin Koks Digt er nu ganske kuriøst at læse.

Det bygger virkelig helt og holdent paa »Vort Forsvar«s Fremstilling, men er poetisk arrangeret i bred Folkedigtningsstil.

Patrouillen, der hos Kok kun bestaar af »tre Mand og en Korporal«, er »vel modige Gutter til Hobe«,

men ham paa den sorte Hest,
der holdt lidt foran de andre,
nok huede Turen bedst.

Paa selve Kæmpevisens sorte Hest lader Forfatteren Niels Kjeldsen være bereden.

Iøvrigt er Dragonen, i Overensstemmelse med de bedste Traditioner:

en bredskuldret kraftig Kæmpe,
lidt dvask i Kasernen hjemme
til Pudsning og dagligt Gavn.
Ret en af de støtte Jyder —

Som det sig hør og bør, paa en poetisk Vinterdag

fra Træerne dryssede Sneen
i Flokke mod Skovens Bund

da »det blinker i Horisonten . . . former sig til Kolonner . . det er de røde Husarer . . .« og Korporalen giver Ordre til et hurtigt Tilbagetog.

Men langsomt Niels Kjeldsen mæler:
»Her rider jeg ikke med!
Nu har jeg lystret Parolen
saa længe uden at kny.
Det svor jeg ikke til Fanen,
at jeg vilde altid fly!«

Han ser sine Kammerater »forsvinde bag Skovens øverste Rand«, kan da »aande roligt og frit«, faar Tid til at løfte sit »Blik mod Himlen«, langsomt lade sit Øje glide »mod Nord, mod hans Fædrenegaard«, bøje sit Hoved og bede sit Fadervor, hvorpaa han er rede til at gaa »ene i Kampen«. »Som en malmstøbt Støtte« holder han der, »omkring hans Hjelm og hans gule Haar — en funklende Krone Solen slaar«, »en ensom Ørn« svæver højt over ham »paa Vinger graa — imod Himlens blaa«, og en Hvisken »i Skovens Grene« fortæller, at »den største blev altid ene«.

Herefter vil det ikke undre, at Niels Kjeldsen først slaar 2, derefter 3 prøjsiske Husarer til Jorden og endelig,

som den 6te, en særlig udvalgt »Kæmpehusar fra sidste Geled«, alt under Overværelse af hele det prøjsiske Regiment, der ledes af Obersten personligt.

Niels Kjeldsen har nedlagt »Kæmpehusaren« med venstre Haand, da hans højre Haand var »knust«, nu holder han, uovervunden, »høj og stolt«, omgivet af de beundrende og beskæmmede Tyskere.

Og Kredsen snævred sig ind igen,
da red umærket en Løjtnant hen
og skød ham en Kugle i Nakken —
Det jamred fra Skoven og Bakken.

Men da Prøjserne er vendt tilbage til Kolding, rammer Vanæren den fejge Løjtnant. Regimentets Oberst rejser sig og drikker for den faldne danske Soldats Minde, idet han forbitret tilføjer:

Mine Herrer, jeg siger det lige ud,
det kan ikke andet være:
Den Kugle, som skødes mod hin Dragon,
den ramte — Prøjsernes Ære!

Det staar mig klart, at den Officer,
der saadan kan Æren glemme,
om han var ti Gange Adelsmand,
ved vort Regiment har ej hjemme! . . .

Det var ingen Handling i Desperation,
thi Ærens Vej stod ham aaben,
han kunde sin mandige Fjende mødt
med ærlige, blanke Vaaben. —

Det kunde han ikke — han er en Kujon,
jeg siger det højt for alle:
Hans Daad var et fejgt, nederdrægtigt Mord,
og æreløs vil jeg ham kalde!

Man forstaar let, at

Løjtnanten rejste sig tavs og gled
ad Døren ud som en Skygge.

Og hvor han blev af, man gætter kun,
thi ingen mer vilde kende
den Skurk, som de røde Husarers Ry
ved en Niddingsdaad turde skænde.

Hans Bane paa Ærens Mark var endt,
med Skam han sit Navn maatte skjule —
Man siger, han faldt som Renegat
ved *Plevna* for Russernes Kugle.

Niels Kjeldsens Drabsmand udstødes altsaa ikke blot af sit Regiment og sit Land, men han føres ogsaa derved ind paa at afsværge den kristne Tro, som dog var ham levnet, og faar da sin retfærdige Straf i Skikkelse af en Kugle, der tør formodes at have ramt ham bagfra.

Mere overdaadigt er vist sjældent den poetiske Retfærdighed sket Fyldest. —

Koks Digt modtoges, ogsaa som digterisk Arbejde, af de indflydelsesrigeste Blade og af Publikum med Venlighed og udkom i 1883 i 2den Udgave. Heri nævnes første Gang offentligt Navnet paa Niels Kjeldsens foragtelige Drabsmand: »Jeg har senere bragt i Erfaring, at Niels Kjeldsens Drabsmand var en Grev *Lüttichau*, Feldwebel [skal være Fændrik] ved de røde Husarer.«

Dette er gentaget i de yderligere forøgede Noter i Digtets 3dje Udgave (1887).

Kok bestræber sig i det hele taget bestandig for at hævde sit Digts Karakter af en, kun i poetisk Form behandlet, Virkelighedsskildring. I selve Digtets Tekst anfører han f. Eks. (rigtigt) Navnet paa den danske Ritmester (*Sehested*), som var Chef for Niels Kjeldsens Eskadron, og (forkert) Navnet paa det prøjsiske Gardehusarregiments Chef (der kaldes *v. Somnitz*, Navnet paa Chefen for 3dje Eskadron, hvorimod Regimentschefen hed *v. Kerssenbroigk*). — Koks Paastand om, at han har undersøgt »Vort Forsvar«s Beretning og fundet den bekræftet betyder rimeligvis, at han har talt med Koldingensere og med Militære fra Krigens Tid, der har erindret Historien, saaledes som den dengang fortaltes i de paagældende Egne, og tillige har kunnet huske ogsaa nogle af Fjendernes Navne.

Martin Koks Digt naaede imidlertid helt vidt omkring. Der blev ogsaa vist det den Ære, at det oplæstes af Ho-

vedtaleren ved en højtidelig Mindefest, som paa Tyveaarsdagen for Niels Kjeldsens Død afholdtes i hans Fødeby, Give, paa hvis Kirkegaard den faldne Dragon i sin Tid blev jordfæstet. Graven var overdækket med Kranse, deriblandt en Palmekrans fra Hs. Maj. Kongen.

Festen omtales udførligt i Ugebladet »Dannebrog«, som udkom 1880—84 og redigeredes af Ingeniørkaptajn *C. H. Rørdam* og den kendte Krigshistoriker, daværende Marineløjtnant *Otto Lütken*. En af dette Blads Hovedopgaver var »gennem Skildringer fra Kampene om Sønderjylland, som overhovedet ved populære Fortællinger fra Krigshistorien, at søge at fremdrage Mindet om dem, der have Krav paa Fædrelandets Taknemmelighed«. Og som en saadan historisk Helt skildrer Bladet, i fuldkommen Overensstemmelse med »Vort Forsvar« og Koks Digt, Niels Kjeldsen, der, »medens hans Kammerater red Nord paa med Melding om Fjenden, blev holdende midt paa Vejen for at give sig i en langt mere ulige Kamp end den, Uffe Spage fordum bestod, ene mod to«. Og Bladet betoner udtrykkeligt, at han »i Døden havde opnaaet, hvad han satte Livet ind paa: afpresset Tyskerne en Beundring, der fik sit stærkeste Udtryk i, at den »æreløse Feldwebel«, der havde skudt ham, »maatte forlade de »røde Husarer«s Regiment, da hans Kammerater nægtede at tjene sammen med ham«.

Syv Aar senere (d. 18. Oktober 1891) fejredes endelig Afsløringen af et Mindesmærke for Niels Kjeldsen, lige overfor det Sted, hvor han faldt, paa Landevejen mellem Kolding og Vejle.

Det er en meget smuk og værdig Bautasten, der staar inde i et lille Anlæg.

Den krones af en i Bronce støbt Dragonhjelm, der er skænket af samtlige danske Rytterregimenter.

Og paa Stenen staar at læse:

I heltemodig Enekamp mod prøjsiske Husarer faldt her paa Landevejen Dragon Niels Kjeldsen den 28. Februar 1864.

Ene imod mange
Holdt Du tappert Stand
Kæmpede med Ære
For Dit Fædreland
Fjenden gav Dig Døden
Fejgt han skød Dig ned
Men Din Daad Dit Minde
Har vor Kærlighed.

Hans Støv hviler paa Give Kirkegaard.

Foranlediget rejst Aar 1891. Ved Kolding og Omegns Forsvarsbrødre-Forening af 1889.

Og er der saaledes rejst Niels Kjeldsen et Minde i Sten og Malm — paa samme Tid en Skamstøtte for hans Fjende — saa har ogsaa Litteraturen og den bildende Kunst søgt yderligere at værne Mindet om hans Kamp og Drab.

I forbigaaende skal nævnes, at Martin Kok paa Prosa gentog sin Fremstilling i en Bog: Store og gode Handlinger gennem hundrede Aar (1886), og at Oberst *F. C. Schiøtt* i sin som Særtryk af Ugebladet »Nordstjernen« i 1889 udgivne Skildring af Krigen, »1864«, udførligt skildrede Niels Kjeldsens Kamp og hans Drabsmands Straf, ganske efter »Vort Forsvar«.

Af langt større Betydning er det dog, at Niels Kjeldsen biograferes i de to udmærkede Værker, *Brickas* Dansk biografisk Leksikon (1895) og *Salmonsens* Konversationsleksikon (1900), begge Steder af Oberst *P. Nieuwenhuis*. Biografisk Leksikons Artikel henviser udtrykkeligt til »Vort Forsvar« Nr. 1 og til M. Kok: Store og gode Handlinger. I Salmonsens Leksikon gentager Forfatteren omtrent med samme Ord, hvad der staar hos Bricka, kun uden Henvisningerne.

Blandt vore egentlige Krigshistorikere nævner *C. F. Sørensen* i Den anden slesvigske Krig, II, 1883 kun Patrouillesammenstødet d. 28. Februar ganske nøgternt og i rent militærtekniske Udtryk. Det hedder blot, at vor

Rytterpost, efter at være angrebet anden Gang, maatte vige tilbage til Feltvagten ved Højen. »Paa denne sidste Retræte mistede den 4 Mand, hvoraf en skudt.«

Otto Vaupell er i 1889 (Kampen for Sønderjylland. 1864.) naaet til i sin Omtale at Sammenstødet d. 28. Februar at skrive »i hvilket en flink dansk Dragon, Niels Kjeldsen, faldt i Enekamp med tre prøjsiske Husarer«.

Generalstaben siger, allerede varmere, i Den dansk-tyske Krig 1864, II D. (1891), at »ved denne Lejlighed blev Dragon Niels Kjeldsen skudt efter en Tid lang heltemodig at have forsvaret sig mod de Husarer, som søgte at tage ham til Fange«.

Og tager vi endelig vor Litteraturs sidste krigshistoriske Arbejde om 1864, *N. P. Jensens* »Den anden slesvigske Krig 1864« (1900), saa foregaar hos denne Forfatter hele den lille Patrouillefægtning i et stærkt Genskin af den Glans, som hidtil dog kun hvilede over Niels Kjeldsens Kamp. Vor Patrouille har søgt at »sætte sig fast« i Blaakjær Skov, hvor det kom til en »heftig Kamp«. Og ikke blot har Niels Kjeldsen forsvaret sig »med stort Heltemod, indtil han blev overmandet«, men de »3 andre Dragoner«, af hvilke der tidligere aldrig er gaaet noget Ry, »forsvarede sig ogsaa tappert«, inden de blev fangne; ja om Korporalen, der havde haft Kommandoen, og som faktisk fik drøje Ubehageligheder, fordi han ikke var bleven hos sine Folk, fortælles, at han »og 2 Dragoner var saa heldige at slaa sig en Vej.« —

Af vore bildende Kunstnere er Niels Kjeldsens Kamp og Død ogsaa bleven behandlet, efter at allerede den 22. Marts 1885 en Artikel i »Vort Forsvar« ivrigt havde opfordret dertil.

Foruden i Afbildninger til populære Skildringer (som F. C. Schiøtt's ovenfor omtalte »1864«), i Festprogrammer o. lign., er Emnet taget op af *K. Hansen Reistrup* og *Frants Henningsen*.

Hansen Reistrup udgav (paa *Carl Stenders* Forlag) en

Fotogravure, hvor Niels Kjeldsen ses paa en snedækt Landevej kæmpende med sine Fjender, hvoraf to er slaaede af Hesten.

Frants Henningsen malede først et Billede, som ejes af en Privatmand, og dernæst det tidligere omtalte, der erhvervedes til Statens nationalhistoriske Museum paa Frederiksborg.

I dette Museums Bestyrelse sidder to af vort Lands ypperste Historikere, og igennem dets Indkøb har Niels Kjeldsens Saga i dens overleverede Skikkelse vundet den mest anskuelige Form for officiel Anerkendelse.

Frants Henningsens »En Helt fra 1864« hænger da ogsaa paa Frederiksborg Slot Side om Side med Billedet af en historisk saa paalideligt belyst Person som Løjtnant Anker fra Skanse Nr. 2.

*

Oberst Emil Madsen gjorde, da han genfortalte den gamle Beretning fra Krigens Tid om Dragon Niels Kjeldsens Enekamp og Død, et af de lykkelige Greb, som ingen iforvejen er i Stand til at beregne Virkningen af.

Sikkert nok kunde Forfatteren paa Forhaand vente Sympati hos »Vort Forsvar«s Læsere for Historien om en dansk Menigmand, der ikke spurgte om hvad det kunde nytte, men udæskede Overmagten, for tilsidst at falde med Ære og til sin Fjendes Skam. Men Fortællingen om Niels Kjeldsen indeholdt noget meget mere end det, der heldigt lod sig anvende i Agitationen for at styrke den militære Aand i Folket.

Og ganske vist har »Vort Forsvar« til Dato ikke mindre end tre Gange i sine Spalter bragt Historien om Niels Kjeldsen og hvad dertil knytter sig, ligesom man overhovedet tør sige, at det væsentligt skyldes Venner af »Forsvarssagen«, naar Mindet om den faldne Dragon og hans Drabsmand atter og atter under de forskelligste Former er bleven fremdraget og fæstnet.

Men dette er sket med stiltiende Samtykke af hele vor danske Befolkning, uanset de skarpe Modsætninger i Opfattelsen af Danmarks Forsvarsvæsen.

Ti alle har vi følt, at Historien om den ensomme Dragon, der faldt med saa megen Ære, var noget af et Symbol paa den Kamp, hele vor lille Nationalitet i enhver Henseende bestandigt fører.

Selv til de gunstigst stillede indenfor vort Folk syntes denne danske Menigmand at tale, naar han satte sit Liv ind paa at vise, at det dog ikke altid skulde ske, at vor Faatallighed — og kun vor Faatallighed — tvang os til at vige og ikke naa frem, der hen, hvor den store Hæder og Ære er at vinde.

Og for de brede Lag rummede Fortællingen alt det, som de kræver og elsker: en simpel Mand af Folket, der fik de stores Gerninger til at blegne, en uhyre Overmagt, som endda maatte bruge fejge Kneb for at gøre sig gældende, og — ikke mindst — Fjendens egen, glimrende Anerkendelse af vor Dygtighed og hans skamfulde Kritik af sig selv.

En aandeligt vel udrustet, ærekær, men sørgeligt lille Nation lider altid hemmeligt under sin Lidenhed, der alt for ofte uretfærdigt stiller den i Skygge. Og den finder ikke let en bedre Folkefortælling end denne om den fornemme, tyske Greve, der vog den danske Soldat, men selv derved gik ynkeligt til Grunde, medens den faldne af selve Fjendens Mund vandt Heltenavn. —

Alligevel turde det være rigtigt, om vi Danske ikke undlod at søge Historien om Niels Kjeldsen virkelig historisk oplyst, saa godt som det i Følge dens Natur og nu efter snart fyrretyve Aars Forløb lader sig gøre.

Der er af og til udtalt sagte Tvivl, om den nu ogsaa virkelig forholdt sig ganske, som den fortaltes.

Stilfærdigt lyder denne Hvisken mellem Linjerne af militære Forfatteres — f. Eks. Nieuwenhuis' — dog altid noget beherskede Fremstilling af Begivenheden (hos Bricka og

Salmonsen). Men saa er paa den anden Side, som man vil have set, andre Militære traadt ind for den overleverede Beretning fuldt og helt. Ja, en Officer er jo endog dens eneste litterære Hjemmelsmand.

Tydeligst, men tillige med den mest karakteristiske Nænsomhed, er Betænkelighederne fremkomne fra den ogsaa oprindeligt som Fagmilitær uddannede, ovenfor omtalte Fr. Bajer. I »Vort Forsvar« for 18. Aug. 1901 skriver denne Forfatter (i Anledning af en anden, formentlig særligt tapper Dragon fra 1864): »Til Niels Kjeldsens Drab ved en Niddingsdaad skal jeg ikke nærmere komme tilbage. Dog kan jeg, som kort efter talte med Øjenvidner, ikke lade være at tro, at ogsaa den allerede er bleven noget poetisk udsmykket.«

Men Hr. Bajer tilføjer skyndsomst: »Saa meget nødigere vil jeg dog tage noget af Glorien fra den, som Niels Kjeldsen — hvem jeg endnu dunkelt husker — var en af mine Elever fra Rekruttiden i Itzehoe et eller et Par Aar inden Krigen.«

Dette sidste er lige saa elskværdigt, som det ganske rammer Karakteren af alle hidtil fremkomne svage Tilløb til lidt af Kritik overfor den hævdvundne Fortælling, der har været vor Nationalfølelse saa kær, at man har søgt hurtigst muligt at glemme alle Skrupler overfor den igen.

Skylder man dog ikke Sandheden engang at prøve paa, hvor vidt man er i Stand til at komme bag ved »Vort Forsvar«s Beretning? Paa hvor utilforladeligt et Grundlag denne hviler vil sikkert være enhver nogenlunde tænkende Læser klart. Og, som paavist, har den (sammen med daværende Løjtnant Fr. Bajers Brev fra 1864) været det eneste, hvoraf alt, hvad der senere er fremkommet om Sagen, har udviklet sig.

Journalister og Digtere, Kunstnere, Leksikografer og Historikere har, blot med et noget køligere eller fyrigere Temperament, mere eller mindre forsigtigt og udtøm-

mende, afskrevet »Vort Forsvar«s Fortælling og bragt den frem til fuld Anerkendelse. —

Det vil være indlysende, at Vanskelighederne er store ved at naa dybere overfor en Tildragelse, der har hele en hastigt forløbet og oprindelig ret upaaagtet Krigsbegivenheds Nervøsitet og tilmed ligger de Aar tilbage i Tiden, som den dog nu gør.

Men baade det, der vil kunne oplyses, og det, der maatte forblive omstridt, turde have en væsentlig Interesse til flere Sider og deriblandt tjene den Retfærdighed, vi utvivlsomt ogsaa skylder den saa haardt medtagne, fjendtlige Hovedperson.

*

Naar der skal gaas uden om og naas dybere end »Vort Forsvar«s Beretning, bør man forsøge en kritisk Betragtning, dels af officielle, danske og tyske, Rapporter om Affæren, dels af navngivne, danske og tyske, Øjenvidners Udsagn, fremsatte dengang eller nu.

Den officielle danske Rapport om Patrouillesammenstødet den 28. Februar 1864 er det lykkedes at finde i Krigsministeriets Arkiv.

Den er underskreven *Cai de Saint Aubain*, Sekondløjtnant, og lyder saaledes:

Rapport

fra Feltvagtkmd. ved Høien Kro. Den 28. Februar 1864.

Efter at Feltvagtstillingen var indtaget, udsendtes straks den befalede Observationspost paa en Korporal og 6 Dragoner til Viuf.

Efter Ordre sendte Korporalen straks efter sin Ankomst Melding til Feltvagten herom, og om at 1 fjendtlig Kavallerist havde ladet sig se i Byen Alminde.

Et Par Minuter efter kom der Melding fra Korporalen, om at en fjendtlig Patrouille paa 12 Heste, kommende fra Alminde, havde tvunget vor Post til at trække sig tilbage fra Viuf og derefter forfulgt den til Blaakjær Skov, hvor der var gjort Holdt.

Korporalen trak sig tilbage igennem Skoven og gjorde Holdt paa den nordlige Side af Skoven, hvor Vejen gaar af til Tyvkjær, for derfra at observere Fjenden.

Der kom ikke flere Meldinger til Feltvagten, og intet erfaredes, førend Korporalen med 2 Mand og en dobbelt Post, som havde sluttet sig til ham, kom jagende ind til Feltvagten, og der hørtes enkelte Skud falde.

En fjendtlig Patrouille paa 30 à 40 Heste havde pludselig angrebet vor retirerende Post i Fronten fra Blaakjær Skov.

Vor Post retirerede saa hurtigt som muligt, men de 4 Mand blev en efter anden indhentede og tagne til Fange efter Korporalens Melding.

Fjenden gjorde Holdt i en Afstand af omtrent 3000 Alen fra Feltvagten bag nogle Gaarde, hvorefter jeg udsendte en Underkorporal og 2 Mand for at observere Fjendens videre Bevægelser.

Der kom Melding, at Fjenden havde trukket sig tilbage igennem Blaakjær Skov, hvorefter vor dobbelte Post igen udsattes, og Observationsposten afmarcherede til Viuf fra Feltvagtens Afløsning, som imidlertid var ankommet.

Vor Patrouille medbragte en Mand af vore, som var blevet fundet paa Vejen og bleven skudt.

De savnede Dragoner er:

Dragonerne af 4de Eskadron Nr. 135 Espe og Nr. 157 Korup fangne. Nr. 105 Holsted saaret og fangen.

Nr. 80 Ullerup død og indbragt paa Lazarettet i Vejle.

Den undslupne Korporal er altsaa naaet tilbage til Feltvagten med et Tab af 4 Mand (hvoriblandt Niels Kjeldsen (Ullerup)). Korporalen har meldt Løjtnanten, at disse 4 Mand var bleven fangne, deraf den ene saaret. — Angrebet angives at have fundet Sted, hvor Vejen gaar af til Tyvkjær ɔ: 1200 Alen fra Nordranden af Skoven.

Efter min Forespørgsel til den daværende Sekondløjtnant (nuværende Oberst og Chef for 4. Dragonregiment) de Saint Aubain kan Meddelelsen i Rapporten, om at den fangne Nr. 105, Holsted, var saaret, kun stamme fra Korporalen, da der ikke i Løbet af den 28. Februar, da Rapporten indgik til Regimentet, har været nogen Forbindelse med Fjenden angaaende de fangne.

Korporalen, der af Obersten skildres som »en opvakt, vel instrueret og meget flink, ung Underofficer, men han var noget løs og let af Karaktér«, red paa en »fin Blodshest« og antageligt allerede derfor i Spidsen for sin flyg-

tende Patrouille, men dog ikke længere fra Menig Holsted, end at han. paa det Tidspunkt, denne blev saaret (af en Kugle i Skulderen), har kunnet iagttage dette. Derimod har han intet hverken hørt eller set til, at Niels Kjeldsen skulde have kæmpet, eller at han er bleven dræbt. Først ved at en af Løjtnanten senere udsendt Patrouille indbringer Dragonens Lig, erfarer Korporalen, at han er bleven skudt.

Der findes ikke i Rapportens sparsomme Angivelser af Tid eller Afstand noget Holdepunkt for Spørgsmaalet om Niels Kjeldsens Kamp. Oplysningen om den Afstand af ca. 3000 Alen fra Feltvagten, i hvilken Fjenden skal have gjort Holdt, stammer, efter de Saint Aubain, kun fra Korporalen; og selv om han i saa Henseende har skønnet nogenlunde rigtigt, kan det jo ikke afgøres, om det har været hele den fjendtlige Styrke eller kun dens længst fremskudte Spids, der da har opgivet den videre Forfølgelse. Og fordi en Del af det fjendtlige Kommando havde gjort Holdt paa det angivne Sted, kunde Niels Kjeldsen muligvis endnu have været i Kamp med andre af Fjenderne paa det Vejstykke, som Korporalen under sin Flugt dengang ikke kunde overse. Og paa hvilket Tidspunkt og under hvilke Omstændigheder den senere udsendte Patrouille indbragte Niels Kjeldsens Lig og hvor det angaves at være fundet omtales ikke nærmere.

Men indeholder den danske Rapport saaledes hverken direkte eller indirekte noget for eller imod Spørgsmaalet om Niels Kjeldsens Død, saa maa allerede *den* siges at udtale, at Niels Kjeldsen, i hvert Fald til at begynde med, er flygtet sammen med sine Kammerater.

Begivenheden falder jo i to Tilbagetog, et (for en fjendtlig Patrouille paa formentlig 12 Heste) fra Viuf til Blaakjær Skov, og hvor det er givet, at Niels Kjeldsen er flygtet med, og et andet fra Nord for Blaakjær Skov, nær ved Vejen til Tyvkjær, og imod Vejle, under hvilket han faldt.

Korporalen bruger om det sidste Tilbagetog, som om det første, Betegnelsen, at »vor Post« retirerede, uden at undtage nogen af Mandskabet. Og at Niels Kjeldsen skulde have undladt at følge ham og være bleven ene tilbage paa Vejen for at oppebie Fjenden kunde umulig være undgaaet Korporalens Iagttagelse og Omtale.

Feltvagtkommandøren selv meddeler, at der (fra Højen Kro) kunde høres enkelte Skud henimod Slutningen af Forfølgelsen.

Mere lader der sig næppe læse ud af den officielle danske Rapport.

Oberst de Saint Aubain har nærmere opgivet, at, straks efter Korporalens Tilbagekomst til Feltvagten, rykkede Obersten nogle hundrede Alen frem til et lille Krat, hvorfra havdes en vid Udsigt, uden at der da kunde opdages mindste Spor af Fjenden. Heller ikke den straks derpaa udsendte Patrouille, der indbragte Niels Kjeldsens Lig, havde set nogetsomhelst til de fjendtlige Ryttere. Dragonens Lig indbragtes i Vognen hos en Bonde, der var truffet kørende med det ind imod Vejle, og som, sammen med adskillige andre af Egnens Folk, havde fundet den døde liggende paa Vejen. —

Vedkommende Tabsliste fra 6. Dragonregiment giver nøjagtige Oplysninger om de tre til Fange tagne Dragoner Holsted, Korup og Espes Hjemsteder.

Ved velvillig Bistand af Præsterne i de paagældende Sogne er det lykkedes mig at komme i personlig Forbindelse med Korup og Espe, der begge lever — Korup som Røgter paa en Herregaard i det nordlige Fyen, Espe som Fyrbøder paa en Fabrik i Faaborg. Og for den afdøde Holsteds Vedkommende er til Veje bragt en af ham under Fangenskabet i Spandau ført »Dagbog« samt Beretninger fra hans Enke og en mangeaarig, nær Ven, om hvorledes Holsted plejede at fortælle Begivenheden fra den 28. Februar.

I Dagbogen fortæller Holsted, hvorledes Korporalen og

de 6 Dragoner indtog deres Stilling ved Viuf d. 28. Februar og holdt der til Kl. 10:

— »da opdagede vi Fjenden, som hurtigt nærmede sig. Vi opdagede først enkelte prøjsiske Husarer, som vedblev at nærme sig os. Vi afsendte straks Melding ind til Feltvagten, da vi blev opmærksomme paa, at Styrken var os overlegen og blev ved at fordobles. Vi besluttede straks at retirere, og Styrken trængte os nærmere og nærmere. Det lykkedes os til gennem Blaakjær Skov, hvor de gik os af Syne. Vi gjorde derpaa Holdt og saa os tilbage, om de vedblev at forfølge os, og desuden var vi tryg paa, at Fjenden ikke turde vove sig gennem Skoven. Men til samme Tid erholdt vi Ordre fra Feltvagten at observere Fjenden saa længe som mulig. Nu var der Styrke gaaet os af Syne, og vi gjorde atter Forsøg paa at observere Fjendens Styrke. Men i samme Øjeblik styrtede en Masse frem af Skoven. Hvilken Forfærdelse opvaktes ikke hos os, da vi saà den store Antal af dette vilde Hær, som beløber sig omtrent til Antallet mellem 6 af 800 Mand mod vores Styrke, som kun bestod af 5 Mand. Vi trak os tilbage snarest muligt, men forgæves; efter faa Øjeblikke var vi ganske omringede og gjort til deres Bytte. Kun Korporalen slap heldig bort. Min Sidekammerat Ullerup blev skudt og segnede død af Hesten. Jeg fik en Kugle i Overarmen under Skulderen af en Underofficer, fordi jeg nægtede hans Pardon.«

Ved første Øjekast kunde det se ud, som om Holsted i sin Beretning havde sagt, at han under det sidste Tilbagetog var redet ved Siden af Niels Kjeldsen (Ullerup) og selv havde set ham blive skudt og falde af Hesten.

En nærmere Betragtning af Beretningens hele Stil tillader en imidlertid ikke at opfatte det nedskrevne som et præcist afgivet Vidnesbyrd om, hvad Skribenten paa hin Dag havde hørt og set og intet videre. Skildringen har et afgjort litterært Sving og kan desuden i Spandau ikke være fremkommen uden efter mange Samtaler om Begivenheden mellem Forfatteren og hans to Kammerater, der hele Tiden delte Fangenskabet med ham. Vendinger som at min *Sidekammerat* Ullerup *segnede død af Hesten* kan derfor udmærket godt kun have et poetisk Indhold, hvor *Sidekammerat* betyder saa meget som Krigskammerat, Vaabenbroder, hvis ikke — hvad der ikke nu kan paavises — Niels Kjeldsen maaske har været Holsteds

Sidekammerat i *Eskadronen*. Og selve Omtalen af Omstændighederne ved Niels Kjeldsens Død kan bero paa andres Fortælling eller være den nærliggende Slutning fra den Kendsgerning, at han var bleven skudt. Holsteds egen »Kugle i Overarmen under Skulderen« og at den fjendtlige Underofficer har opfordret ham til at overgive sig, uden at han svarede ham, tør man vel tro paa, medens selvfølgelig den vilde Hær paa 6 à 800 Mand imod de stakkels 5 danske Dragoner hører ind under de poetiske Overdrivelser.

Med Hensyn til Niels Kjeldsen fremgaar kun med Sikkerhed af »Dagbogen«, at hverken Holsted eller nogen af hans Kammerater, der var med under Patrouillesammenstødet og i Fangenskabet, har set Niels Kjeldsen kæmpe, inden han blev skudt. Ti det vilde være urimeligt at antage, at de tre Dragoner vel kunde have set det, men var bleven enige om at ville fordølge det, saa meget mindre som de kunde være sikre paa, at den hele Begivenhed var bleven iagttaget fra Huse og Marker omkring Landevejen, for ikke at tale om af de prøjsiske Husarer.

Den afdøde Holsteds nære Ven, en paa sin Egn meget anset Gaardmand, Niels Hansen i Maltbæk pr. Vejen, har da ogsaa for Holsteds Vedkommende bekræftet, at Holsted ikke blot ikke havde set Niels Kjeldsen kæmpe, men overhovedet ikke troede paa, at han havde kæmpet. Holsted har ofte fortalt Gaardmanden, hvorledes han, efter at være bleven fangen og ført tilbage, saà Niels Kjeldsen ligge død paa Vejen omtrent paa samme Sted, hvor de ved Udrykningen om Morgenen havde holdt et Hvil.

»Og«, tilføjer Niels Hansen, »Holsted mente jo nok, at den Kamp med flere Fjender kan ikke have fundet Sted, ti dertil kunde der ikke have været Tid i de faa Minuter, fra de begyndte det hurtige Tilbagetog, og til Holsted (efter at være bleven fanget) kom tilbage til Stedet, hvor Niels Kjeldsen laa.«

Noget ganske lignende angaaende Muligheden for, at

Niels Kjeldsen kunde have kæmpet, udsiger den afdødes Enke, at Manden har forklaret hende. Desuden har han overfor Hustruen fraveget Dagbogens Beretning om den fra Feltvagten modtagne Ordre og fortalt, at da Angrebet fandt Sted, holdt han netop ved et Hus eller en Gaard og var ved at drikke noget Øl, men smed saa, da Prøjserne blev opdagede, Ølkanden fra sig og jog af Sted, lige efter Korporalen. Efter at han var bleven indhentet af Prøjserne, flængede de ham i Kappen og raabte til ham, at han skulde overgive sig, og da han ikke ænsede det, men søgte at ride videre, fik han det Skud i Armen og overgav sig da.

Konen har oftere opmuntret ham til at skrive noget i Bladene imod den senere Fremstilling af Niels Kjeldsens Kamp og Død, som var ham vel bekendt, men han svarede altid [i nøje samme Tankegang som Fr. Bajer], at det vilde han ikke, for Ullerup havde været saadan »en flink en«, saa han havde ikke noget imod, at der blev gjort Ære af ham. —

Overfor Holsteds to andre Kammerater, *Korup* og *Espe*, har jeg — ligesom overfor alle andre endnu levende Øjenvidner, som i det følgende vil komme paa Tale — anvendt den Fremgangsmaade først at fremkalde fra hver enkelt en ganske selvstændig, samlet Skildring af Begivenhederne hin Dag, for derefter igennem Besvarelsen af forskelligt formulerede, af hinanden helt uafhængige, Spørgeark og eventuelt ved mundtlig Afhøring at faa disse Fremstillinger fuldstændiggjorte og vedkommendes Paalidelighed som Vidne i det hele taget belyst.

Korup er nu 67 Aar, men uden at Livet, der dog ikke har taget blidt paa ham, har mærket den kraftige gamle Mand særligt. Livlig og aandsfrisk har han med Forsigtighed og Samvittighedsfuldhed søgt at besvare alle Spørgsmaal efter bedste Evne.

Korup er med Sikkerhed kun i Stand til at forklare, at Dragonerne holdt ved nogle Huse imellem Skoven og

Vejen til Tyvkjær og var ved at faa noget at drikke, da Prøjserne med et faldt over dem. Korup var den første, som blev taget til Fange, og det et ringe Antal Favne derfra, hvor Angrebet fandt Sted. Allerede under det første Tilbagetog havde hans Hest stadig været bagest, og nu var dens Kræfter ganske udtømte. Derfor overgav han sig uden Modværge.

Korup hævder med stor Bestemthed, at han saà alle sine Kammerater jage forbi ham og imod Vejle, deriblandt Niels Kjeldsen, hvem Korup oven i Købet raabte nogle Ord til, som Kjeldsen under Flugten besvarede.

Derefter saà Korup intet videre til sine Kammerater, førend Prøjserne kom med Espe og Holsted som Fanger. Holsted var saaret, »vist i Skulderen«. Holsted fortalte — i Kolding — Korup, at han havde set Niels Kjeldsen ligge skudt paa Vejen og af Fjenderne faaet Lov til at staa af Hesten og betragte den døde, som var skudt bagfra gennem Hovedet. — Saaledes som Chausséen, godt 1000 Alen fra Skovens Nordkant, svinger, vilde Korup næppe heller kunne have iagttaget synderligt af, hvad der videre foregik paa Vejen, selv om han ikke havde været fuldt optaget af sin egen Skæbne. —

Forhenværende Dragon Espe er 64 Aar gammel og en for Arbejdsomhed og Paalidelighed fordelagtigt bekendt Mand. Hans Hukommelse gør et temmelig skarpt Indtryk. Ved et Besøg jeg, i de gamle Dragoners Selskab, foretog paa selve Skuepladsen for Begivenheden, orienterede Espe sig ret sikkert i den efter 1864 betydeligt forandrede Egn.

Espes Forklaring gaar nu ud paa, at Korporalen og alle Dragonerne holdt ved et Par Huse nogle hundrede Alen fra Blaakjær Skovs Nordside og var ved at drikke Øl og Kaffe, da Fjenden, under Skydning, angreb. De tog alle skyndsomst Flugten. Dragonerne red med skarpladt Karabin, men ingen af dem havde Sablen trukket.

Forrest var Korporalen og Holsted, derefter Espe og

Niels Kjeldsen. Espe saà ikke noget til, at Korup blev fangen.

Medens nu Korporalen og Holsted under det mere og mere forcerede Ridt vandt længere og længere Forspring, og Prøjserne kom nærmere og nærmere ind paa de to andre, der red, Espe i den vestre, Niels Kjeldsen i den østre (fra Kolding højre) Side af Landevejen, gled paa en Gang Niels Kjeldsen, som da var en Hestelængde foran Espe, rundt med Sadlen ned til højre af Hesten.

Niels Kjeldsens Hest blev i hvert Fald nogle Øjeblikke staaende, med Sadlen hængende under Bugen. Dette afficerede Espes Hest, som daarligt lod sig drive videre. Nogle Minuter efter var han da ogsaa indhentet af et Par Prøjsere, der satte ham Bøsserne for Brystet, og han overgav sig, da Hesten ikke kunde mere, og der dengang, paa Jagt efter Korporalen og Holsted, var kommen lige saa mange Prøjsere foran som bagved ham.

Efter at Espe havde set Holsted blive ført tilbage som Fange (uden at have set selve hans Tilfangetagelse) fortalte Holsted ham — maaske først i Kolding — at Prøjserne havde tilladt ham at staa af Hesten og se den døde Niels Kjeldsen, som var bleven dræbt af en Kugle igennem Hovedet. Espe synede Holsteds Overarm, der var stærkt hævet og helt mørk, men uden, at der var Hul paa Skindet; Kappeærmet var svedet. Hævelsen, der vel maatte være foraarsaget af et løst Skud eller Strejfskud, fortog sig i Løbet af en otte Dage, uden at der blev søgt Lægehjælp. —

Espe har saaledes, ved Siden af igennem Selvsyn at have bekræftet væsentlige af sine Kammeraters Opgivelser, tillige klart og bestemt hævdet at have set Niels Kjeldsen styrte af Hesten uden Kamp, ramt under sin Flugt af en Kugle fra de forfølgende Prøjsere. —

Af de 2 tiloversblevne af Patrouillens Mandskab, med hvilke Rapporten melder, at Korporalen slap tilbage til Feltvagten, har den ene været den fra Blaakjær Skov

med Melding om Dragonernes første Tilbagetog tilbage sendte Mand. Espe erindrede ogsaa, at Holsted i Fangenskabet havde fortalt, at da Korporalen og han var naaet oven over den føromtalte Bakke, havde de set denne Dragon komme ridende dem i Møde paa Vej tilbage til Patrouillen. Dragonens Navn opgaves overensstemmende af Korup og Espe, men Manden oplystes, igennem Sognepræsten paa vedkommendes Hjemsted, at være død, hans Enke gift igen og fraflyttet Egnen, og det lykkedes ikke igennem den afdødes Slægt at opspore den mindste Art af Vidnesbyrd fra hans Side. — Den sjette og sidste Dragons Person har det overhovedet været umuligt at faa konstateret; hverken Oberst de Saint Aubain, Espe eller Korup husker det mindste om ham. Baade Espe og Korup hævder afgjort, at de ved det sidste Angreb kun var Korporalen og de 4 Mand. Men den manglende er sikkert den i Rapporten omtalte, straks efter Patrouillens Ankomst til Viuf med Melding afsendte Dragon, der endnu ikke var vendt tilbage, hvad der ikke kan synes urimeligt, da den første Ordonnans ikke har haft Anledning til at ride særlig hurtigt, hvorimod den sidste har redet forceret. Ogsaa Oberst de Saint Aubain slutter sig til denne Opfattelse.

Korporalen endelig, som var fra Byen Slesvig, tog efter Fredslutningen sin Afsked af dansk Tjeneste. Det lykkedes mig at følge hans Spor til Altona, men kun for dèr at erfare, at han, allerede i halvfjerdserne, var død, uden at have efterladt sig Optegnelser om sin Deltagelse i Krigen. —

Saaledes vil de Udsagn angaaende Niels Kjeldsen Affæren, der lader sig hente fra Rapporten og den faldnes Kammerater, formentlig være udtømte. Alle gaar de ud paa, at Niels Kjeldsen *ikke,* som Overleveringen siger, har ladet Korporalen og de andre jage af Sted og selv er bleven holdende paa Vejen for at tage Kampen op med Fjenden; de hævder, at han, i hvert Fald til at

begynde med, er retireret skyndsomst sammen med de andre.

Rimeligheden herfor er givet, og allerede paa Grundlag af disse, de andre danske Soldaters Vidnesbyrd, turde ogsaa Rigtigheden heraf være fastslaaet.

Derimod maa man være noget mere varsom overfor Espes alene staaende Udtalelse om Maaden, paa hvilken Niels Kjeldsen ganske uden Kamp skulde være falden, hvor bestemt den end er afgiven. Den tør ikke siges at være bestyrket ved de andres Udsagn om, at ingen af dem hverken selv havde hørt eller set noget til nogen Kamp. Man maa tage i Betragtning, at det drejer sig om spredt ridende Rytteres forcerede Tilbagetog under livlig Forfølgelse og paa et dog 1/4 Mil langt Vejstykke, der tillige ikke er uden Sving og i hvert Fald nogen Stigning. Heller ikke den Omstændighed, at de, som baade Korup og Espe hævder, ikke, efter at være gjort til Fanger, har hørt Kampen omtale af Prøjserne, betyder i saa Henseende det ringeste, ti baade trak Prøjserne sig hurtigst muligt tilbage med dem, og var de fleste af de fjendtlige Ryttere af lignende Grunde som Danskerne afskaarne fra at vide Besked om Niels Kjeldsens mulige Kamp.

Og til Trods for Espes absolute Samvittighedsfuldhed og hans fuldkommen faste Overbevisning om at have set rigtigt, er det ikke udelukket, at han alligevel kan have taget fejl, fordi han, som af ham selv indrømmet, under Forfølgelsen kom i en stærk nervøs Ophidselse, der endnu efter hans Ankomst til Kolding ikke havde lagt sig. Lige saa sikkert som Espe mener selv at have set Niels Kjeldsen blive skudt og falde af Hesten, mener han at være bleven fanget ikke saa ganske kort efter Niels Kjeldsen; men det er da (forøvrigt ogsaa ham selv) paafaldende, at han ikke, efter at være bleven ført tilbage, har set sin Kammerats Lig ligge paa Vejen, saaledes som Tilfældet var med den senere fangne Holsted.

*

Espes Vidnesbyrd om Niels Kjeldsens Død staar da ogsaa i den skarpeste Modstrid til alle civile Øjenvidners Udsagn.

De danske Dragoners sidste Tilbagetog fra Nord for Blaakjær Skov mod Vejle foregik i en ret vel bebygget Egn. Kortet S. 37 er en formindsket Gengivelse af Generalstabens Maalebordsblad O 6, Højen, som er optaget i 1868 og viser de Huse og Bygninger, der ogsaa under Krigen fandtes umiddelbart ved eller i Nærheden af Landevejen.

Dragonerne Korup og Espe mente nu ved deres Besøg paa Egnen i 1901 at turde paapege de med A og B betegnede Huse som dem, hvorved Patrouillen gjorde Holdt for at drikke Øl og Kaffe. De ligger, som det vil ses, en 600 Alen fra Skoven og midt imellem denne og den Vej til Tyvkjær, som Korporalen, der fortiede Begivenheden med Traktementet for sin Løjtnant, angav som Patrouillens sidste Stade.

Disse Huse er nu nedrevne, og af deres Beboere fra 1864 har ingen kunnet opdrives. Derimod er der tilvejebragt som Øjenvidner Husmand *Jens Jokumsen*, Højen Mark ved Vejle, Skomager *Anders Christensen Olesen*, Søndermarken, Vejle, Gaardejer *Jakob Chr. Lange*, Horsted pr. Vejle, Gæstgiver *Anders Sørensen* og dennes Moder Enkemadam *Kruse*, Vejle, samt *Søren Nielsen* i Vejle. Af disse Vidner var, efter denne Undersøgelses Paabegyndelse, men uafhængigt af den, i Juni f. A. Jens Jokumsen bleven afhørt af Amtsvejinspektør G. Schmith, Vejle (jfr. Kolding Avis, $^{18}/_{6}$ 1901).

Den i Februar 1864 36 aarige Jens Jokumsen og den da 40 aarige Anders Olesen var gamle Soldater fra Krigen 48—50, Jakob Lange var lige fyldt 19 Aar, Søren Nielsen 30, og Madam Kruse og hendes Søn 43 og 13. — Selv den ældste iblandt dem, Madam Kruse, er endnu baade rørig og aandsfrisk. —

Jens Jokumsen, som boede i et Hus noget Vesten for Chausséen, blev opmærksom paa Skydningen, dengang

Prøjserne angreb, og gav sig derpaa til, langs et lavt Gærde, som han mener løb c. 30 Alen fra Vejen, at gaa Nord efter ad Vejle til, da han rigtigt sluttede, at Forfølgelsen maatte udvikle sig i den Retning, eftersom Dragonerne (som Beboerne i de Dage stadig saa patrouillere ud fra Vejle) skulde tilbage der til. Under Gangen vendte han sig hyppigt og saa tilbage. Stadig Vest for Landevejen, ud for det Sted, hvor Vejen til Gaarden Aldebertsminde (F) gaar af i den østre Side af Chausséen, standsede han tilsidst.

Under denne sin Gang vil Jens Jokumsen da have set først to danske Dragoner [Korporalen og Holsted] komme sprængende og derefter de andre en efter en. Han vil have set først en blive taget en 2400—2500 Alen Sønden for Aldebertsmindevej, dernæst en anden en 600 Alen længere fremme, medens den tredje, da Jens Jokumsen stod lige ud for Aldebertsmindevejen, kom ridende c. 600 Alen sydligere i den østre Vejside, med trukken Sabel og en 2—3 Prøjsere tæt ind paa sig. Omtrent 400 Alen fra Aldebertsmindevejen indhentede Prøjserne Dragonen, der imidlertid slog om sig med Sablen og blev ved at ride af Sted i kort Galop, uden at Fjenderne kunde standse ham. Han brugte Sablen med venstre Haand.

Da blev Dragonen ikke 100 Alen Nord for Aldebertsmindevejen indhentet af en tredje (eller fjerde) Prøjser, som kom ridende alene ad Landevejen i skarpt Trav. Prøjseren red tæt ind paa Niels Kjeldsen, løftede sin Pistol maaske knap 1/2 Alen fra Niels Kjeldsens Nakke og skød, hvorpaa Dragonen faldt af Hesten, som blev ved at løbe og ad en Overkørsel kom ind paa Marken Øst for Vejen, med Sadlen gledet ind under Livet.

Da Niels Kjeldsen faldt, mener Jens Jokumsen endnu at have kunnet se Overkroppen af de to foran flygtende Dragoner paa Toppen af den Bakke, der gaar op over Landevejen lige Nord for Stedet. Og han mindes ikke at have set flere Danske blive fangne efter Niels Kjeldsens Død. Derimod vendte de Husarer, som havde indhentet

Niels Kjeldsen, hurtigt, og de, der endnu var længere nede af Vejen, vendte ligeledes, straks efter at de havde set, at videre Forfølgelse var opgivet.

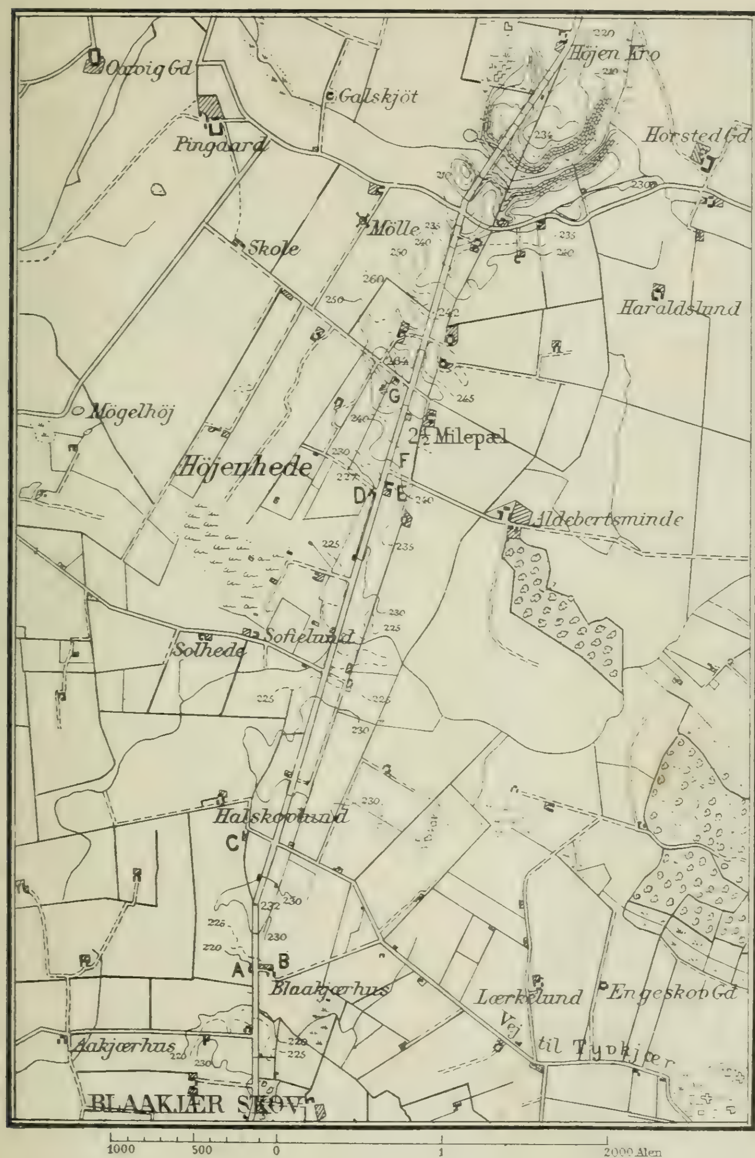
Det hele havde staaet paa henimod 5 Minuter, og man hørte stadig Sabler slaa imod hinanden, ellers ingen Skrig eller Raab, med Undtagelse af, at Niels Kjeldsen flere Gange tilraabte sine Kammerater forude: Bi mig, Kammerater!

Der var vistnok 3 Prøjsere, som sloges med Niels Kjeldsen og forgæves søgte at hindre ham i at ride videre, da den fjerde skød ham ned. Niels Kjeldsen var ikke set dræbe eller saare nogen af Fjenderne. I det hele taget var der paa Vejen c. 30 prøjsiske Husarer.

Efter at Prøjserne var redne væk, hjalp Jens Jokumsen Søren Nielsen med at lægge Niels Kjeldsens Lig op i Vognen hos en Bonde, der tilfældigvis kom kørende og kunde tage det med ind til Vejle. Dragonen var dræbt af en Kugle, der fra Nakken var gaaet ud igennem Panden. Uagtet Jens Jokumsen vil have lagt særligt Mærke til Ligets Skuldre, Arme og Hænder, saa han ikke dèr noget Saar; det er i det hele taget hans bestemte Mening, at Dragonen kun havde faaet det ene Saar. —

Søren Nielsen, der, lokket hid af Skudene, først kom ud fra Gaarden Aldebertsminde, hvor han dengang tjente, efter at Prøjserne var borte og ikke til at se mere, bekræfter, at han og Jokumsen løftede Liget op i Vognen; han kan ikke bestemt sige, at Liget ikke havde andre Saar end Skudsaaret gennem Hovedet, da det laa i Kappen og ikke blev nærmere undersøgt.

Anders Olesen boede Vest for Chausséen i det højt beliggende første Hus (G) Nord for Adelbertsmindevejen. Ud for hans Bolig var den danske Dobbeltpost udstillet, som efter at have iagttaget Prøjsernes Angreb og Forfølgelse, trak sig tilbage imod Feltvagten. Om Formiddagen hørte Anders Olesen Skud, og staaende udenfor sit Hus saa han Patrouillen komme flygtende fra Blaakjær Skov hen ad Landevejen i spredt Orden. Han erindrer ikke at have

Oxvig Gd
Galskjöt
Höjen Kro
Pingaard
Horsted Gd
Mölle
Skole
Haraldslund
Mögelhöj
G
2½ Milepæl
F
Höjenhede
D
E
Aldebertsminde
Sofielund
Solhede
Halskovlund
C
A
B
Blaakjærhus
Lærkelund
Engeskov Gd
Vej til Tykjær
Aakjærhus
BLAAKJÆR SKOV
1000
500
0
1
2000 Alen

set nogen af Dragonerne blive fanget, derimod saa han Niels Kjeldsen med dragen Sabel komme ridende midt paa Vejen med 3 Prøjsere nogle faa Alen efter sig. Først en halvt hundrede Alen Nord for Aldebertsmindevej var han indhentet, men blev ved at ride af Sted mod Vejle, idet han holdt tæt til højre (østre) Side af Chausséen og slog fra sig med Sablen, som han førte i venstre Haand. Saa kom en Prøjser i fuld Fart, alene, til Hest hen ad Landevejen og, ligesom han havde indhentet Niels Kjeldsen, der blev ved at ride, saa hurtigt han kunde komme frem, skød han ham bagfra. Paa hvor nær en Afstand Prøjseren skød Niels Kjeldsen ned, kan Anders Olesen ikke angive, men mener, at han vel holdt »Bøssen« tæt til Dragonens Hoved. Vidnet kan ikke mindes, at der skulde være bleven fanget nogen anden Dragon efter Niels Kjeldsens Fald, eller hvor længe Kampen overhovedet varede. Niels Kjeldsen saas ikke at saare eller dræbe nogen af Fjenderne, lige saa lidt som han selv kunde ses at blive saaret under Kampen. Anders Olesen vil ikke have hørt Raab under Kampen eller Lyden af Sabler, der mødtes, og talte ved Lejligheden overhovedet, alt i alt ikke mere end 5 Prøjsere. Siden bemærkede han paa Dragonens Lig kun det dødelige Saar i Hovedet, men saa iøvrigt ikke særligt efter, om der fandtes andre Saar. —

Knapt 100 Alen syd for Aldebertsmindevejen i den østre Side af Chausséen laa Jakob Langes Faders Gaard med Vaaningshusets Vinduer i Syd og Vinduer i Laden mod Nord.

Godt 100 Alen Syd for Aldebertsmindevejen i den modsatte, vestlige Side af Chausséen laa Madam Kruses Hus med Vinduer baade i Syd og Nord.

Jakob Lange fortæller nu, at han hørte Skud, gik til Vinduet mod Syd og saa nogle Dragoner komme flygtende, en for en, alt hvad Hestene kunde galopere. Han stod stadig ved Vinduet, da den, der senere faldt, kom sprængende i en Afstand af henimod 2000 Alen. Han blev forfulgt af 3 Prøjsere og slog, bestandigt galoperende, fra

sig bag ud mod sine Forfølgere, hvis Sabelklinger mødtes med hans under Kampen. Niels Kjeldsen red til at begynde med i den vestre Side af Vejen (hvor han altsaa kunde hugge frit ud til højre), men lige efter, at der, næsten lige ud for Langes Faders Gaard var bleven skudt efter ham, red han — uvist af hvilken Grund — over i den østre Side af Vejen. Han blev ved at ride og med Sablen værge sig imod Forfølgerne, indtil en fjerde Prøjser kom jagende alene hen ad Vejen, satte efter Niels Kjeldsen og indhentede ham et Stykke Nord for Aldebertsmindevejen. Prøjseren skød da paa saa nær Afstand, som han kunde komme, bag fra paa den stadigt ridende Dragon, der, lige før Kuglen ramte ham, havde givet en af Husarerne et Slag oven i Pelshuen, saa den dinglede i Nakken. Niels Kjeldsen faldt derpaa af Hesten, Sadlen drejede rundt under Bugen paa Dyret, der senere blev indfanget paa en af Markerne. — Lange var dengang fra Vaaningshuset løbet over i Laden, hvorfra han havde Udsigt til hvad der passerede Nord paa og iagttog, at der ingen Prøjsere var forud for dem, som fik Bugt med Niels Kjeldsen; en eller et Par af dem fangede efter Niels Kjeldsens Fald endnu en dansk Dragon, som de bragte tilbage, uden at Lange havde set hans Tilfangetagelse, der maa være foregaaet oven over Bakken. Lange havde heller ikke set nogen af de før Niels Kjeldsens Fald tagne Dragoner blive fangne. — Niels Kjeldsen saas hverken selv at blive saaret eller at dræbe eller saare nogen af Fjenderne, men Lange bemærkede, at den Husar, Niels Kjeldsen havde ramt oven i Huen, trak sig ud af Kampen, da den fjerde skød ham ned. Fra Niels Kjeldsen først saas retirere i Kamp med Husarerne, og til han, stadigt ridende mod Vejle, faldt, mener Lange, at der gik henimod 5 Minuter. Han vil hele Tiden have hørt Lyden af Sabler, der mødtes, derimod ingen Raab. — Prøjserne kom ad Landevejen saaledes: først de tre, som forfulgte og indhentede Niels Kjeldsen, dernæst den, der indhentede og skød ham,

hvorpaa efter Niels Kjeldsens Fald fulgte endnu nogle enkelte og derpaa en større Mængde, vist 50—100 Mand.

Madam *Kruse* forklarer, at hun hørte Skud og fra sit Hus saa 4 Dragoner komme ridende i fuld Fart og samlede. Derefter kom den senere faldne, saa vidt huskes midt paa Vejen. Madam Kruse stod lige udenfor sin Dør, da han susede forbi, og hun raabte da til ham: Er det Tyskerne? hvortil han i Farten svarede Ja! Prøjserne var da kun faa Alen fra ham, og umiddelbart derefter slog en Kugle ned i Jorden ganske tæt ved Konen, og hun trak sig da i den største Forskrækkelse ind i Stuen, hvorfra hun og den 13aarige Søn, der, som de begge udtrykkeligt bemærker, var i højeste Grad ophidsede, fra de nordre Vinduer iagttog, hvad der fulgte. De siger da begge, at Niels Kjeldsen ganske kort Nord for deres Hus indhentedes af tre prøjsiske Husarer og hindredes i at ride videre. Han slog fra sig med Sablen, som han holdt i venstre Haand, og Kampen foregik omtrent paa samme Sted, indtil en fjerde Prøjser kom ridende i fuld Fart hen ad Chausséen og, lige som han var naaet til den stadigt kæmpende Niels Kjeldsen, skod paa ham, bagfra, saa vidt antages, i den nærmest mulige Afstand, hvorpaa Niels Kjeldsen faldt død af Hesten, og Forfølgelsen af de danske Dragoner overhovedet var ophørt. Sadlen gled under Faldet rundt paa Bugen af Hesten, som sprang ind paa Marken. Der blev ingen Fanger taget efter Niels Kjeldsens Fald; men Prøjserne trak sig, efter at have undersøgt ham, hurtigt tilbage. — Madam Kruse og hendes Søn saa ikke, at Niels Kjeldsen ellers blev saaret, saa lidt som at han saarede eller dræbte nogen af Fjenderne. Hans Kamp varede en 10 Minuter. Der blev raabt højt og lød stadig Lyd af Sabler. Kun 4 prøjsiske Husarer var til Stede ved Kampen, men maaske kom nogle til, efter at den var sluttet, da der var flere nede ad Vejen Sønder paa. Antallet kan ikke angives. — Hverken Madam Kruse eller Sønnen havde iøvrigt set nogen af de Dragoner, der blev taget siden Niels Kjeldsens Fald, blive fangne. —

Disse de civile Øjenvidners Udsagn stemmer jo saa godt overens, som man kan forlange det, naar Hensyn tages til Forskellen i Alder og Dømmekraft hos Vidnerne og til den Usikkerhed i Afstands- og Tidsbedømmelser, som ikke vil forbavse.

Og paa den anden Side er Vidnesbyrdene i mange Enkeltheder saa afvigende, at man allerede derigennem har en Borgen for, at det udtalte ikke er et fælles Indtryk, som Vidnerne efterhaanden i Løbet af de mange Aar efter Begivenheden har faaet snakket sig til. Det er forøvrigt oplyst, at der blandt de paagældende kun har bestaaet en livlig Forbindelse og er bleven talt hyppigt om Affæren imellem Jakob Lange paa den ene Side og Madam Kruse og Gæstgiver Sørensen paa den anden Side, det vil altsaa netop sige imellem de to Parter, hvis Forklaringer opviser de største Uoverensstemmelser.

Alle er de enige om, at Niels Kjeldsen ikke trodsigt oppebiede Fjendens Komme, men ligesom sine Kammerater flygtede, hvad Hesten kunde løbe, at Prøjserne indhentede ham, og at han da slog fra sig.

Alle er de ogsaa enige om, at den Prøjser, som dræbte Niels Kjeldsen, ikke red ind paa Marken, om bag det Træ, der dækkede Danskerens højre Side, og saaledes skød ham ned, men at Prøjseren kom jagende hen ad Landevejen og da, just som han indhentede Niels Kjeldsen, i Farten skød og ramte ham i Nakken.

Sluttelig hævder de ligeledes alle, at Niels Kjeldsen ikke er bleven set saare eller dræbe nogen af Fjenderne, saa lidt som han selv er set blive saaret, inden han faldt.

Men medens alle Mændene med største Bestemthed hævder, at Niels Kjeldsen, uden at Prøjserne kunde standse ham, blev ved at galopere ad Vejle til, under stadig Kamp, lige til han faldt, og at den hele Kamp varede faa Minuter, mener Konen og Barnet, at Dragonen, efter først at være bleven indhentet Nord for deres Hus, paa et Sted, der faktisk kun ligger 200 Alen fra hvor han faldt, skulde have kæmpet her henimod 10 Minuter

omtrent paa samme Plads, uden at de dog er i Stand til at angive noget nærmere om de kæmpendes Stillinger og Bevægelser.

Det turde være utvivlsomt hvis Udsagn der har størst Rimelighed, den forskrækkede Kvindes og hendes Barns eller Mændenes, hvoriblandt den unge Lange er den eneste, som bl. a. rigtigt har iagttaget og husket, at der efter Niels Kjeldsens Død indbragtes endnu en Dragon som Fange. —

Om Niels Kjeldsen inden sin Død er bleven saaret, kan ikke søges oplyst igennem Vejle »Infirmerie«s Journal, der hverken fandtes i Krigsministeriets Arkiv eller blandt vedkommende Læges Efterladenskaber. —

Angaaende Træerne, der skulde have tjent Niels Kjeldsen til Dækning, kan tilsidst, efter Amtsvejinspektør G. Schmiths Oplysninger, anføres, at Vejtræer paa Chausséen, der løber i Nord og Syd, kun trives meget langsomt og besværligt, at Vejen først er anlagt i 1847, saa at Træerne i Februar 1864 under alle Omstændigheder næppe har været meget anselige.

*

Straks det første Vidnesbyrd fra tysk Side, Prøjsernes officielle Rapport, giver Egnens Beboere Medhold, for saa vidt som den hævder, at Niels Kjeldsen har været i Kamp.

Rapporten findes i den tyske store Generalstabs Krigsarkiv og siger, at ». . . en fjendtlig Dragonpatrouille paa 6—7 Mand blev meldt af Avantgardens Forspids. Samme blev straks forfulgt og først naaet af Avantgardens Fører, Sekondløjtnant *Grev von Wartensleben* og under ham *Grev von Lüttichau.* Sidstnævnte skød en Dragon, da denne affyrede sin Pistol paa ham og med sit Skud saarede hans Hest ved Øret . . . Den dræbtes Hest saavel som de fangne Dragoners blev gjort til Bytte . . .«

Rapporten beviser samtidig uomstødeligt, at Niels Kjeldsen ikke har dræbt eller saaret nogen af sine Fjender,

idet den intet indeholder om Tab af Mennesker paa prøjsisk Side (jfr. i Modsætning hertil Krigsarkivets Rapport fra en anden Eskadronschef om Avantgardefægtningen ved Nørre Bjert d. 18. Februar 1864 med dens højst detaillerede Angivelse af Tabene baade af Officerer, Underofficerer, Mandskab og Heste). — Tillige kan bemærkes, at Krigsarkivets Akter indeholder en Beskrivelse af de 4 den 23. Febr. tagne, alle vel beholdne Heste, hvoraf altsaa fremgaar, at Niels Kjeldsens Hest ikke (som ogsaa hyppigere fortalt) har været saaret.

Ritmesterens Rapport maa være bleven til efter Melding fra Løjtnant, Grev Wartensleben, der endnu lever (som Generalløjtnant), men som overfor mig personlig har erklæret, at han intet ser sig i Stand til at udtale angaaende Kampens Forløb efter de første Angrebets Øjeblikke. Ganske overensstemmende med Dragon Korup udtaler han nemlig, at den første Dragon blev fanget saa at sige straks, og Løjtnanten blev da alene tilbage ved ham, medens Grev Lüttichau med Underofficer Lüders og de andre jog videre efter de flygtende Dragoner, hvoriblandt den, de senere fortalte var bleven skudt. Grev Wartensleben selv hørte kun nogle Skud og saa Folkene komme tilbage med Fangerne. Derpaa tiltraadtes Tilbagemarchen hurtigst muligt, da man havde vovet sig altfor langt bort fra Eskadronen, der holdt i Terrænet omkrig Viuf, over 3/4 Mil borte derfra, hvor Forfølgelsen endte. [Der fandtes da ogsaa i den tyske Generalstabs Krigsarkiv en Avantgardebefaling fra Dagen efter, d. 29. Februar, som paabyder »at Patrouillerne fra Kavallerifeltvagterne ikke maa gaa over 1/2 Mil frem forbi de ydre Vedetter«, noget, som formentlig meget vel kan være motiveret af Begivenhederne fra Dagen forud.]

Grev Wartensleben mindes ikke, at der under Tilbagetoget eller senere var talt noget særligt om denne Dragon og hans Død, men havde altid tænkt sig, at der havde fundet en lille Kamp Sted, frem og tilbage, indtil saa

Dragonen var falden. Paa min Angivelse af, at det var Grev Lüttichau, som havde skudt Dragonen, udtalte Generalen, at det huskede han som sagt ikke noget om, men det var meget muligt, for han erindrede, at »Lüttichau red om med en Revolver og ikke havde Sablen trukket«.

Blandt Krigsarkivets Akter for Gardehusarregimentet i 1864 lykkedes det mig imidlertid i et Hefte med Paaskrift »Vedrørende forskellige Anliggender« at finde to ret udførlige Beretninger om hele Affæren. De er, efter den egentlige Rapports Indsendelse, afgivne til vedkommende Ritmester af Fændrik Grev Lüttichau og af en Underofficer Lüders.

Grev *Lüttichau* skriver (i Kolding d. 7. Marts 1864):

Den 28. f. M. blev der paa Chausséen mod Vejle af 3 Delinger af 1. Eskadron foretaget en Rekognoscering, ved hvilken Lejlighed jeg førte Avantgarden. Foran Landsbyen Viuf saa jeg fra temlig lang Afstand en fjendtlig Dragonpatrouille — 6 Heste stærk — som holdt stille. Den fjernede sig hurtigst muligt, da den blev os var.

Sammen med Sekondløjtnant Grev von Wartensleben, der var kommen til, og med Underofficer Lüders og 3 Husarer blev Forfølgelsen optaget, og traf vi paa den anden Side af den bag ved Viuf i en Afstand af omtrent 1/4 Mil liggende Skov paa den omtalte Patrouille, af hvilke nogle var afsiddede. En af Patrouillen kunde ikke komme hurtigt nok af Sted med sin Hest, da jeg red løs paa ham og han paa min Opfordring nedlagde Vaabnene og blev taget til Fange af Sekondløjtnant Grev v. Wartensleben.

Imidlertid var Underofficer Lüders og de øvrige 3 Husarer fulgt efter de bortilende danske Dragoner, og da jeg mente, at der ogsaa dèr kunde være noget at gøre for mig, jog jeg fremad; her traf jeg Underofficer Lüders og 1 Husar i Fægtning med en Dragon, hvem det var lykkedes at bibringe Underofficer Lüders et Hug med flad Klinge paa den højre Haand, hvorved Underofficeren blev forbigaaende ukampdygtig. Da Dragonen ikke vilde høre paa min Opfordring til at overgive sig, skød jeg ham en Kugle gennem Hovedet.

Idet jeg nu saa mig om længere frem ad Vejen, opdagede jeg en Dragon, der søgte at frelse sig ved Flugt; jeg ilede efter ham, skød to Gange paa ham, og da han mente sig truffet, holdt han stille, og jeg bragte ham tilbage som Fange.«

Underofficer *Lüders'* Beretning er sammenheftet med Grev Lüttichaus, men udateret og synes efter Efterskriften

at dømme at være afgiven tidligere, næsten umiddelbart efter Affæren.

Heri hedder det — i et grammatikalsk og ortografisk lige uregelmæssigt tysk — at Lüders af Ritmesteren jo »havde faaet Ordre til med 3 Husarer at gaa frem til Forstærkning af Underofficerstruppen« og derpaa med sine Folk havde taget Del i Sammenstødet og

»vi tog da 2 Mand til Fange, skød den tredje, der ikke vilde tage mod Pardon, i Armen og kom i Fægtning med den fjerde, hvor jeg da slog ham Hjelmen igennem foran, men han gav mig et Hug paa den højre Haand og et i den højre Skulder, men som begge to ikke er trængt igennem, og Dragonen fik et Skud bagfra gennem Hovedet og styrtede saa af Hesten.«

Efterskriften lyder i Originalsproget og med den origiginale Retskrivning: Ich kome wegen meine Schulter morgen nach Flensburg ins Latzareth [det skal straks bemærkes, at Underofficer Lüders *ikke* kom paa noget Lazareth i Anledning af de Hug, Niels Kjeldsen saaledes havde givet ham. I Gardehusarregimentets Krigs-Stamliste for 1864 staar han kun anført som syg og behandlet for Katarrh paa Lazarettet i Kolding fra 5. til 7. Marts].

Disse Fremstillingers Indhold er nu i alt væsentligt bleven bekræftet af den eneste af de i Affæren deltagende menige Husarer, som det har været mig muligt at faa opsporet og erholde et Vidnesbyrd fra, den nuværende 60-aarige, tidligere Gaardejer *Peter*, Letschin i Oderbruch.

Den gamle Husar fortæller, at han efter Befaling fulgte Grev Wartensleben d. 28. Februar, deltog i den første Forfølgelse af Dragonerne og derpaa ligeledes var med, da Prøjserne attakerede Patrouillen Nord for Blaakjærskov. Af Danskerne, der alle søgte at undkomme, overgav de to sidste sig hurtigt,

den tredje vilde ikke give sig, men huggede om sig; der blev raabt til ham, at han skulde tage mod Pardon, men han raabte: ingen Pardon, da faldt et Skud fra vore Folk, og, skudt gennem Hovedet bagfra, faldt han forover død af Hesten.

Nu gjorde de fleste af os Holdt, ti deres Heste kunde ikke mere;

omtrent 30 Skridt foran os red der endnu en Dragon, og vor Fændrik sagde: Lad os tage ham med! Han red en engelsk Hingst, som endnu kunde holde ud. Da Fændriken endnu var 15 Skridt fra Dragonen, skød han med sin Revolver efter ham, jeg red forbi og greb Dragonen ved Kappekraven, og han overgav sig straks uden at sætte sig til Modværge.

Nu holdt vi os ikke længere op, men skyndte os at komme tilbage. Under Vejs klagede min Fange over Smerter i Skulderen, der skulde hidrøre fra et Skud. Men da vi var kommen et Stykke tilbage, blev der gjort Holdt og han blev undersøgt, og det viste sig til al Lykke, at der ikke var noget Saar, og nu var han beroliget . .«

Paa særlige til Peter rettede Spørgsmaal har denne yderligere oplyst, at han »ikke selv var med til at tage nogen af de andre danske Dragoner til Fange«, men at »den anden blev taget kort før den tredjes Død.« Den Dragon, som værgede sig »red kæmpende tilbage til Vejle, indtil han blev skudt . . . og paa den højre Side af Chausséen, hvorved han til højre var dækket af Grøften, saa at han kun kunde angribes fra venstre.« — Peter, der iøvrigt »ikke personlig har kæmpet med ham har »kun set, at han værgede sig med Sabel« og har »ikke bemærket, at han førte Sablen med venstre Haand«, han husker ikke hvor mange, der sloges med den senere faldne, men mener, at Dragonens Kamp varede »nogle Minuter«, og at Prøjserne alt i alt var »omtrent 8—10 Mand«. Skudet, der dræbte Niels Kjeldsen, faldt kort bag ved Peter, medens han allerede paa Chausséen satte efter den fjerde Dragon. Det maa efter hans Skøn være afgivet paa en kort Afstand, af maaske 8 Skridt. Endnu den Dag i Dag véd Peter ikke, hvem det var, som afgav Skudet. —

Men selve Niels Kjeldsens Banemand lever endnu.

Og med denne Oplysning bør man for nogle Øjeblikke lade Spørgsmaalet om Niels Kjeldsens Kamp og Død ligge for at se lidt nærmere paa vor danske Overleverings anden Handling, den hvori Drabsmanden straffes.

Grev Gustav von Lüttichau er født d. 5. September 1844 (i Lucien i Kongeriget Polen), var altsaa d. 28. Februar

1864 knap 19½ Aar gammel. Efter i Maj 1863 at være afgaaet fra Kadetkorpset til Gardehusarregimentet, blev han i September Maaned s. A. Portépéefændrik derved. To Uger efter Patrouillesammenstødet ved Viuf fik han den 14. Marts 1864 sin Udnævnelse til Sekondløjtnant og har senere gjort Felttogene 1866 og 1870 med. Nu lever Grev Lüttichau som afgaaet Ritmester og Riddergodsbesidder i Warschau.

Alene disse Kendsgerninger reducerer altsaa hele den anden Del af Fortællingen om Niels Kjeldsen og hans Drabsmand til ren og skær Fabel.

Ikke blot udnævntes Grev Lüttichau efter Affæren til Løjtnant, men i den tyske Generalstabs Krigsarkiv findes 2 af Regimentskommandøren underskrevne Dekorationsindstillinger, en af 23. Juni og en af 8. August 1864, i hvilke Grev Lüttichau, udtrykkelig begrundet paa hans Holdning d. 28. Februar, indstilles til henholdsvis det prøjsiske militære Ærestegn af 2. Klasse og den østrigske store Tapperhedsmedaille i Sølv. Og Grev Lüttichau erholdt virkelig ogsaa begge disse Dekorationer, hvad der fremgaar af daværende Major i Gardehusarregimentet *H. v. Meyerinck's* Das Kgl. Preuss. Garde-Husaren-Regiment 1811—1869 (Potsdam 1869), som S. 124 indeholder en Fortegnelse over de i Regimentet i Anledning af Krigen 1864 dekorerede. I samme Værk omtales (S. 94), at der allerede d. 3. Marts 1864 ved Landsbyen Vonsild (c. ½ Mil Syd for Kolding) fandt en højtidelig Parade Sted for Kronprinsen af Prøjsen og Feltmarskalk v. Wrangel, ved hvilken Lejlighed der af Kronprinsen uddeltes Dekorationer, og desuden adskillige, blandt andre Portépéefændrik Grev Lüttichau og Underofficer Lüders, blev kaldt frem for Fronten og fik »Belobigungen«. —

Uimodsigeligere har vel næppe noget Rygte kunnet gendrives af rene, klare Kendsgerninger end dette om den fra Officersmessen for sin Fejghed bortviste og senere af Regimentet udstødte Fændrik.

Ja, paa selve den Aften, da Regimentskommandøren skulde have udtalt Fordømmelsesdommen over den unge Mand, er det oplyst, at Kong Wilhelms to Brødre, Karl og Albrecht, kom til Kolding, og at Grev Lüttichau nød den særlige Ære i Anledning af sin Deltagelse i Patrouillefægtningen at blive forestillet for Prinserne for at aflægge mundtlig Beretning til dem.

Det eneste tilsyneladende positive Dokument til Støtte for hele den overleverede Fortælling om Niels Kjeldsen og hans Drabsmand, daværende Løjtnant Fr. Bajers Brev af 3. Marts 1864, falder hermed sammen til at være Udtryk for en af de ikke ualmindelige Misforstaaelser af Samtaler, der ogsaa kan hænde selv paalidelige og intelligente Folk. —

Den 7. Marts, da Grev Lüttichau til sin Ritmester skrev den ovenfor citerede Beretning, var Regimentets sidste Dag i Kolding; næste Morgen Kl. 3½ afmarcherede det i Mulm og Mørke mod Fredericia for i Løbet af Dagen at tage Del i Fægtningen ved Heise Kro og Gudsø.

Men der er en stærk Mulighed for, at Grev Lüttichau allerede fra d. 4. Marts har været usynlig for Koldingenserne, der ganske naturligt har bidt Mærke i det pur unge Menneske, som faktisk havde skudt Niels Kjeldsen.

I Regimentets Krigs-Stamliste for 1864 (som findes ved Gardehusarregimentet i Potsdam), har jeg nemlig iblandt Oplysningerne for Grev Lüttichaus Vedkommende truffet anført, at han den 4. Marts forvred sin Fod og blev behandlet derfor i sit Kvartér. Han staar ikke, i Modsætning til andre af hans Eskadron, opført som Deltager i Fægtningen d. 8. Marts, og det er rimeligt, at han endnu ikke har været fuldt tjenstdygtig, da han forlod Kolding d. 8. Marts.

Heraf har — jeg kunde fristes til at sige utvivlsomt — Rygtet dannet sig.

Harmen over, at Fændriken havde dræbt Niels Kjeldsen, var stor blandt Byens Borgere . . . den 3. Marts, faa

Dage efter Begivenheden, har den unge Mand for sidste Gang spist til Middag i Officersmessen paa Hotellet . . . dette er sket, efter at der om Formiddagen har været afholdt en festlig Parade, hvor Koldingenserne, uden selv at have set noget, fra Vonsild havde hørt Tale om, at der var bleven uddelt Hæderstegn og udtalt Anerkendelse til dem, der var fundet værdige til Belønning, og hvor det netop derfor maatte ligge et almindeligt Ræsonnement nær at antage, at i hvert Fald Tanken — om end endnu ikke Talen — var bleven ført ind paa dem, der kunde have fortjent det modsatte . . . senere er Fændriken bleven ganske savnet af Hotelværten og hans danske Betjening . . . han er heller ikke af Borgerne bleven set under tjenstlige Forretninger som de andre Officerer . . .

Der er, endogsaa i den dybeste Fred, opstaaet de allerbedst troede Rygter paa langt ringere Grundlag end det her foreliggende.

*

Den mest haandgribelige og uomstødelige Kendsgerning i den officielle prøjsiske Rapport er, at Grev Lüttichaus Hest havde faaet et Skudsaar ved Øret. Dette har Ritmesteren selv set, og saadant tages der ikke fejl af.

Da jeg havde faaet opgivet Grev Lüttichaus Adresse og, uden at meddele noget om, hvad der allerede var mig bekendt i Sagen, bad ham sende mig en Beretning, spurgte jeg kun om dette ene: Beskaffenheden af det Saar, hans Hest under Sammenstødet havde faaet, og hvorledes den havde faaet det.

Herpaa modtog jeg følgende Redegørelse fra Grev Lüttichau:

. . . Jeg førte som Portépéefændrik Avantgardetroppen i den fra Vejle den 28/2 1864 befalede Rekognoscering. — Efter en længere Marsch meldte Forspidsen, at der var en ret stærk, fjendtlig Kavaleripatrouille i Sigte; dette blev meldt det efterfølgende Regiment,

hvorpaa dette, da jeg kun var 19 Aar gammel, fremsendte den daværende Sekondløjtnant, nu Generalløjtnant, Grev von Wartensleben. — Vi red nu med forstærket Forspids, 6 Mand mod ellers 3, gennem en foran os liggende Skov, gennem hvilken de fjendtlige Ryttere imidlertid havde trukket sig tilbage.

Da vi var ankomne til den modsatte Rand af Skoven, saa vi foran den første Gaard paa venstre Side af Vejen en Gruppe danske Dragonheste, som blev holdt af en Dragon. — Med Hurra! gik det nu fremad, alt hvad Hestene kunde løbe. Men inden vi var komne ind paa Dragonerne, lykkedes det dem at sidde op og jage af Sted, med Undtagelse af en, hvis Hest ikke vilde af Stedet. Da min Hest var den hurtigste, naaede jeg ham først og opfordrede ham til at overgive sig, hvad han ogsaa fornuftigvis gjorde; i dette Øjeblik kom ogsaa Grev Wartensleben til og blev tilbage hos den fangne, idet han opgav at forfølge de øvrige, da hans Hest var syg. — Jeg red straks efter de andre flygtende Dragoner og traf paa en Dragon alene, der havde gjort Underofficer Lüders af Gardehusarregimentet ukampdygtig ved et Hug med den flade Klinge over Haanden, en anden Husar var indviklet i resultatløst Haandgemæng med ham, desværre kan jeg ikke erindre hans Navn; jeg opfordrede samme til at blive tilbage, for at han ikke af Vanvare skulde blive saaret af mig, da jeg vilde føre Kampen med Revolver, eftersom det blanke Vaaben var uden Virkning og ikke bed paa den tykke Kappekrave. Jeg opfordrede Danskeren til at overgive sig, ellers vilde jeg skyde; som Svar skød han paa en Afstand af ca. 6 Skridt sin Karabin af paa mig, næsten samtidigt affyrede jeg min Revolver, men traf ikke Dragonen; — jeg bemærker hertil, at dette altsammen foregik under Hestenes fulde Løb, hvor der ikke kunde være tale om noget regelret Sigte. Jeg troede, at jeg havde skudt for højt, drev min Hest igen ind mod den fjendtlige Rytter og sigtede, saa godt det lod sig gøre, lavere, mod Hoftepartiet, idet jeg parerede min Hest, da jeg trykkede af; efter Skuddet faldt Dragonen uden en Lyd, hovedkulds fra Hesten ned i Grøften. Jeg overlod det til Husaren, der fulgte efter, at indfange Hesten og aftage den faldne hans Vaaben, fordi jeg i ringe Afstand foran mig saà endnu en Dragon ride og som jeg nu gav mig til at forfølge. Takket være min hurtige Hest naaede jeg ham snart. Jeg skød og havde det Held at kontusionere ham ved et i Øjeblikket smertefuldt, men ganske ufarligt Strejf- eller Ricochetskud, hvorpaa han overgav sig, og jeg bragte ham tilbage til den første Fange, idet jeg opgav en videre Forfølgelse, fordi Afstanden imidlertid var bleven for stor. Senere opdagede jeg, at min Hest mistede nogle Draaber Blod oppe ved Hovedet, uden at jeg dog under Ridtet kunde opdage Aarsagen.

I Kolding lod jeg Hesten undersøge af Dyrlægen, som under dens Hud fandt min egen første, ubehændigt afgivne, Kugle, hvorfor jeg ogsaa altid har gjort mig Umage for at glide hen over dette Punkt; men da De, Hr. Professor, har spurgt direkte derom, har jeg desværre været nødt til at betegne min Hests Saar ved dets rette Værd. Jeg tror kun at kunne forklare mig min Ubehændighed derved, at da den fjendtlige Dragon affyrede sin Karabin i saa umiddelbar Nærhed af mig, har min Hest vel gjort en Bevægelse til Siden med Hovedet, eller jeg er faret sammen; ellers vilde denne Ubehændighed fra min Side være mig uforklarlig.

Den 28. Februar samme Aar om Aftenen ankom de kongelig prøjsiske Prinser Karl og Albrecht, Hans Majestæt Kong Wilhelms Brødre, til Kolding, og blev den høje Ære mig til Del at aflægge personlig Beretning til Højstsamme . . .

I senere Skrivelser har Grev Lüttichau efter mine Spørgsmaal suppleret sine Udsagn med, at den faldne Dragon red i den (fra Kolding) højre Side af Chausséen, Husaren til højre bag ham, Lüttichau selv til venstre, og at Niels Kjeldsen slog om sig med Sablen i højre Haand. Dragonen har altsaa ladet Sablen synke i Sabelkvastremmen, da han greb til (sikkert ikke Karabinen), men den Pistol, hvormed han, efter Opgivelse af Saint Aubain, var bevæbnet, og fyrede ud til venstre efter Lüttichau, som, efter hvad han yderligere oplyser, var saa nær, at han saà Ildglimtet. — Med sin seksløbige Lefaucheux-Revolver, som Grev Lüttichau ikke tidligere havde benyttet under Felttoget, mener han kun at have skudt 4 Skud, 2 paa Niels Kjeldsen og ligeledes 2 paa Holsted. Om Holsted fortæller Grev Lüttichau, at Dragonen efter det andet Skud

gav et højt Skrig fra sig og parerede sin Hest; i det Øjeblik kan Husar Peter være reden forbi mig, da jeg, for at afgive mit Skud, parerede min Hest noget. Den sidst, altsaa tredje, fangne Dragon havde sin Karabin halvt afspændt, og da han blev afvæbnet, sendte jeg den deri indeholdte Kugle efter de endnu flygtende Dragoner, der var saa langt borte, at de ikke mere kunde indhentes. Da den tredje Fange gav sig for Smerter, blev han undersøgt, og det viste sig ved Afklædningen, at Kuglen kun var trængt ind til en tyk, ulden eller halvulden, strikket Trøje, som var bleven svedet og havde en brun Plet af Kuglen. Efter at Fangen nu var bleven klar over, at

han ikke havde noget at frygte for Sundhed, Liv og Lemmer, tog han tappert til sig af de Styrkedrikke, der blev budt ham og som heller ikke forfejlede deres Virkning. Hvad den faldne Dragons Afstamning angaar, sagde den tredje Dragon, saa vidt jeg erindrer, at han var fra Slesvig og en Gaardmandssøn, der først var indkaldt 6 Uger iforvejen.«

Det maa erindres, at alle de den 28. Februar fangne Dragoner havde lært i Itzehoe og derfor kunde gøre sig nogenlunde forstaaelig paa tysk; iøvrigt har Grev Lüttichau for saa vidt husket fejl, som Niels Kjeldsen jo var fra Nordjylland, men han var rigtigt nok en Gaardmandssøn og først indkaldt i Januar Maaned. — Sluttelig mener Greven at mindes, at der, omtrent samtidig med, at Niels Kjeldsen faldt, af Husarerne blev fangen en anden Dragon [altsaa Espe] i den venstre Side af Vejen, og han angiver Prøjsernes Antal ved Lejligheden til de 6, der var redet igennem Skoven sammen, forøget med den senere, Nord for Skoven, tilkomne Underofficerspatrouille, hvis Styrke ikke erindres. —

Enhver maa indrømme, at Grev Lüttichaus Redegørelse for Begivenhedernes Gang gør et baade klart, vel erindret og sandsynligt Indtryk.

Grevens uforbeholdne Tilstaaelse af, at han selv, og ikke Niels Kjeldsen, havde saaret hans Hest, vidner yderligere fordelagtigt om hans samvittighedsfulde Opfattelse af sin Pligt som Vidne. Og man forstaar og bærer over med, at det nittenaarige unge Menneske i sin Tid vel ikke positivt sagde, at Danskeren havde saaret hans Hest, men tav stille, naar de andre som noget selvfølgeligt gik ud fra, at Saaret kun kunde have hidrørt fra Fjenden. —

Grev Lüttichaus Udsagn stemmer da ogsaa, som det vil ses, i alt væsentligt, ikke blot med de andre tyske Militæres, men med de civile danske Øjenvidners Forklaringer.

Kun paa et Punkt staar Greven alene. Det er med

sin Paastand om, at den danske Dragon, paa hans Tilraab om at overgive sig, ellers skød han! affyrede sin Pistol imod ham, hvad der formentlig var en medvirkende Aarsag til, at Lüttichau ikke ramte straks, men først i sit umiddelbart derefter afgivne andet Skud.

Husar Peter har ikke set dette Optrin i Kampen, af (den nu afdøde) Underofficer Lüders' Beretning lader intet sig oplyse herom, og alle de civile Vidner hævder bestemt, at Niels Kjeldsen *ikke* skød, og at Grev Lüttichau kun skød det ene Skud, lige op ad Dragonen.

Det lader sig imidlertid ikke nægte, at Vidnesbyrd afgivne angaaende Enkeltheder i en kun Sekunder varende Episode af en Rytterkamp, hvor flere Mænd og Heste tumler sig i umiddelbar Nærhed af hinanden, ikke har stort paa sig, naar de skyldes Personer, som dog altid har set Begivenheden paa en ikke helt ubetydelig Afstand. Og enkelte civile Vidners Betragtninger om det umulige i, at Niels Kjeldsen under sin Sabelkamp kunde have skiftet Vaaben og grebet Pistolen i dens Hylster til højre, beror paa en mangelfuld Indsigt i Ryttervaabens Teknik. Niels Kjeldsen *kan* udmærket godt have besvaret Fændrikens Opfordring til at give sig med et Skud.

Derimod optræder det sidste Vidne, daværende Underofficer *Kaspar*, aldeles bestemt imod sin Fændrik, ikke blot hvad angaar en Enkelthed som Niels Kjeldsens Skud, men i Henseende til hele Grev Lüttichaus Fremstilling af Dragonens Kamp.

Og Kaspar kommer samtidig til med sine Udsagn at staa imod baade Lüttichau, Lüders, Peter og samtlige civile Vidner, idet han paastaar, at der overhovedet slet ingen Kamp har fundet Sted.

Den nuværende afskedigede Vagtmester Kaspar, som i sit Hjem i Nowawes ved Potsdam har afgivet Forklaring til mig personlig, er den Underofficer, der med en Patrouille — hvis Styrke han angiver til 7 Mand —

stødte til, efter at Wartensleben og Lüttichau med de andre Husarer var gaaet igennem Blaakjær Skov. Det er denne over Markerne langs med Skoven kommende Patrouille, som har givet Anledning til Korporalens Opfattelse af, at Forfølgerne var gaaet uden om Skoven og — i en Styrke af 40 Mand — gik løs paa vor Patrouille.

Den nu 63aarige, noget nedbrudte, men dog aandsfriske Vagtmester Kaspar paastaar, at han, efter sit Ridt med sine 7 Mand over Markerne — vist nok Vest for Skoven — naaede ind paa Chausséen, hvor Forfølgelsen var i Gang. Kaspar saà et Par danske Dragoner blive fangne, saaledes, at de, da deres Heste ikke kunde mere, »dukkede sig« og lod sig tage, men en Dragon blev ved at ride af Sted imod Vejle »wie der Teufel«, indtil han under Flugten paa ganske faa Skridts Afstand blev ramt i Nakken af en Kugle og faldt død af Hesten uden saa meget som at have haft Sablen trukket eller paa anden Maade værget sig. Kaspar og hans Folk red dengang henad Chausséen Forfølgelsen med af alle Kræfter, men uden endnu at have indhentet dem, der var Dragonen nærmest. — Efter at Dragonen var faldet, standsede Forfølgelsen, da man var kommen den danske Stilling alt for nær, helt op til en Milepæl, hvorfra man kunde se en eller flere store Vindmøller i Vejle [har været Højens Mølle, der ses tydeligt fra Bakken lige Nord for, hvor Niels Kjeldsen faldt].

Den prøjsiske Vagtmester Kaspar er altsaa med Hensyn til Niels Kjeldsen ganske enig med Danskeren Espe. —

Overfor samtlige danske civile Øjenvidners, Lüttichaus, Lüders' og Peters Vidnesbyrd kan der imidlertid ikke i Vagtmester Kaspars og Espes Forklaringer ses andet og mere end det ingenlunde usandsynlige, at begge disse to Vidner faktisk kun har modtaget Indtrykket af og beholdt Erindringen om netop det sidste afgørende Øjeblik, da Niels Kjeldsen, efter selv at have skudt, endnu

med Sabelkvastremmen om Haandleddet, har faaet det dødbringende Skud og falder af Hesten.

Espe har under Flugten, som han selv indrømmer det, været stærkt nervøst optaget af at undslippe fra den Overmagt, som han i sine Opgivelser vurderer saa overordentlig meget højere end den i Virkeligheden var, til 150 Mand imod Virkelighedens 6 Stykker plus Kaspars Trop. Indtrykket af Niels Kjeldsen, der, uden svungen Sabel, i et Sekund, hvor fra Espes Iagttagelsespunkt netop ingen Fjende har været i Niels Kjeldsens allernærmeste Nærhed, styrter af Hesten, har været det, der har brændt sig fast i Erindringen hos Manden, for hvis vedkommende muligvis netop dengang Forfølgelsen har været endt, Afvæbningen sket, og det første Pust er bleven taget.

Og hvad Kaspar angaar, saa kan Enkelthederne i Forfølgelsen af Niels Kjeldsen meget vel have unddraget sig hans Iagttagelse, da han til at begynde med maa have været ret optagen af det ingenlunde lette og ufarlige, forcerede Ridt tværs over Markerne og bagefter særdeles godt først kan være naaet frem og kommen til at se Niels Kjeldsen just i dette samme sidste Øjeblik, hvor netop Underofficer Lüders var gjort forbigaaende ukampdygtig og kan have trukket sig ud til Siden, lige saa vel som den Husar, der havde været Dragonen nærmest, og hvem Fændriken udtrykkelig beordrede af Vejen.

For Kaspars som for Espes Øjne kan det da, i det Øjeblik Niels Kjeldsen, efter at have skudt, med Sablen i Remmen om Haandleddet tumlede af Hesten, have taget sig ud som en flygtende Mand uden dragen Sabel, der faldt.

*

I Følge v. Meyerincks Regimentshistorie gik d. 28. Februar 3 af Husarregimentets Eskadroner straaleformet frem fra Kolding paa Rekognoscering imod Vejle.

Chefen for 1. Eskadron beretter i sin ovfr. delvis citerede Rapport, at hans Opgave var »at gaa frem paa Chausséen mod Vejle, afsøge Defiléerne ved Alminde og Skoven paa den anden Side Viuf [ɔ: Skoven umiddelbart ved Viuf, ikke Blaakjærskov] og trænge videre frem, saa langt det kunde gaa«.

Rapporten siger videre, at Eskadronen, der er begyndt at marchere Kl. 7 om Morgenen, har detacheret 1 Deling mod Øst og afsøgt Alminde, hvorpaa den rykker videre med 1 Deling under Løjtnant v. Wartensleben og under ham Fændrik v. Lüttichau som Fortrop.

Efter alt hvad der i det foregaaende er oplyst, kan der — for at rekapitulere Sammenhængen — næppe tvivles om, at det følgende da har udviklet sig saaledes:

Forspidsen melder Dragonpatrouillen, som dengang har holdt en 600—700 Alen Syd for Viuf, og forstærkes derpaa, saa den omfatter selve Løjtnanten, Fændriken, 1 Underofficer og 3—4 eller maaske 5—6 Husarer.

Korporalen og de 4 danske Dragoner galoperer skyndsomst ad Vejle til, bliver forfulgt et Stykke, men Prøjserne opgiver Forfølgelsen og ser de danske, der har haft for stort et Forspring, roligt forsvinde i Blaakjær Skov, en halv Mils Vej fra Viuf.

Imedens den efterfølgende Eskadron begynder at afsøge Viuf og Viuf Skov og tillige bl. a. har udsendt en Underofficerspatrouille i modsat, vestlig Retning, beslutter Grev Wartensleben med Grev Lüttichau og de andre 4—6 Mand at vove sig igennem Blaakjær Skov for at se, hvad der er blevet af den danske Patrouille.

Da Prøjserne naar den modsatte Rand af Skoven, ser de Dragonerne, ved nogle Huse, faa hundrede Alen fra Skoven, i Færd med at faa noget at drikke.

Med Hurra og under Afgivelsen af nogle Skud gaar Prøjserne i fuldt Løb løs paa de overraskede Danskere. Lüttichau er paa den raskeste Hest i Spidsen og naar at gribe Korup, saa at sige med det samme, hvorpaa

Underofficeren og et Par Husarer forfølger den flygtende Niels Kjeldsen; de andre 3—4 Mand Espe, Holsted og Korporalen; medens Løjtnanten, der omtrent samtidigt med Lüttichau er kommen op paa Siden af Korup, bliver alene tilbage ved Fangen, da hans Hest ikke er rask.

Fændriken jager videre op ad Vejen, hvor Prøjserne under Forfølgelsen har skudt enkelte Gange efter de danske, og ser, at Underofficer Lüders med et Par Mand har indhentet Niels Kjeldsen, der imidlertid slaar om sig med Sablen, og hvis Retræte de ikke kan spærre, idet han bliver ved at ride ind ad Vejle til.

Uden at ænse Espe og dem, der forfølger ham og de andre, rider Lüttichau løs paa Niels Kjeldsen.

Imidlertid er bagved Fændriken, fra Vest og over Markerne langs Skovranden den tidligere omtalte fra Viuf udsendte Sidepatrouille paa 7 Mand under Underofficer Kaspar kommen til og rider nu hen ad Landevejen for at tage Del i Forfølgelsen.

Da Lüttichau er naaet næsten ind paa Niels Kjeldsen, har denne ved et Hug med den flade Klinge lammet Underofficer Lüders' højre Haand, medens en Husar uden Virkning hugger efter ham, som stadig bliver ved at ride mod Vejle og slaa om sig med Sablen.

Lüttichau vil da skyde med sin Revolver.

Idet han derfor under det fra begge Sider forcerede Ridt søger at komme saa nær ind paa Danskeren som muligt, raaber han den Husar, som rider Niels Kjeldsen nærmest, af Vejen for ikke af Vanvare at komme til at ramme ham, og da Dragonen ikke følger Opfordringen til at overgive sig, skyder han.

Niels Kjeldsen har imidlertid forinden revet Pistolen af Hylstret til højre og fyret halvt i Blinde ud til venstre mod Fændriken, hvis Hest for Ildglimtet gør et Kast med Hovedet, medens den unge Mand farer noget sammen, hvorved hans næsten samtidigt afgivne Skud ikke ram-

mer Dragonen, men derimod hans egen Hest. Et Sekund efter har Fændriken imidlertid med sin omdrejende Pistol skudt paa ny, og denne Gang rammer Kuglen. Dragonen falder død af Hesten.

I samme Nu sprænger Lüttichau videre for at angribe den forude flygtende Holsted paa samme Maade.

Noget førend Niels Kjeldsen blev skudt, er i den modsatte Side af Vejen Espe bleven indhentet af nogle Husarer, der har holdt ham Skydevaabnene for Brystet, hvad der foranledigede Espe til at overgive sig.

Holsted forfølges allerede af Husar Peter og maaske endnu en Mand, der imidlertid bliver naaet af Fændriken paa hans hurtige Hest.

Efter at være kommen Holsted paa saa nært Hold, at der kunde være Udsigt til, under Hestenes fulde Løb, at ramme ham med en Revolverkugle, skyder Lüttichau paa ham, men fejler, naar helt ind paa ham, opfordrer ham til at overgive sig, og skyder, da Holsted bliver ved at ride, igen, rammer — men denne Gang ikke som ved Niels Kjeldsen dødeligt i Hovedet, kun ganske ufarligt i Overarmen. Holsted overgiver sig!

Medens Husar Peter tager sig af Fangen, gør Lüttichau endnu et sidste Forsøg paa at standse og afvæbne Korporalen, der flygter videre forude, ved med Holsteds Karabin at skyde efter ham, men uden Resultat.

Derpaa vender Fændriken med sine Husarer og Fanger hurtigst muligt tilbage, vel vidende, at han maa være kommen den danske Stilling betænkeligt nær, et Stykke Nord for 2½ Mile Pælen, som han er naaet.

Den hele Affære, fra Angrebet ved Husene Nord for Blaakjærskov, og til Holsted er bleven fanget, har strakt sig over en god Fjerdingvej, er foregaaet under Hestenes fulde Løb og har varet en 4—5 Minuter.

*

Naar Grev Lüttichau blev hædret i Anledning af sin Optræden den 28. Februar 1864, var det selvfølgelig ikke for det enkeltstaaende Faktum, at han havde skudt Niels Kjeldsen. Det var for den unge Mands efter Prøjsernes militære Begreber resolute Holdning, fra det Øjeblik Dragonpatrouillen blev overrasket, til han, efter at have været med til at fange Korup og personligt baade havde gjort Niels Kjeldsen ukampdygtig og afvæbnet og fanget Holsted, først standsede Forfølgelsen meget nær ved (ca. 2500 Alen fra) den fjendtlige Feltvagt.

Derfor kunde jo i og for sig denne Hæder efter dansk militær Opfattelse være ufortjent. Men jeg tror det ikke. I det store, almindelige Publikum vil der sikkert, selv om det indrømmer Rimeligheden og Rigtigheden af den ovenfor givne Fremstilling af Begivenhedernes Gang, altid blive et Indtryk tilbage af, at Niels Kjeldsen, der værgede sig med Sabel, burde have været afvæbnet med Sabel, og at naar der endelig skulde skydes paa ham, saa maatte dette da i hvert Fald ske lige midt imellem Øjnene og ikke bagfra og i Nakken.

Dette turde være romanagtigt og bero paa en manglende Indsigt i hvad der er Krigs Formaal og hvorledes nu til Dags Kamp imellem Soldater i Virkeligheden udvikler sig.

Lüttichau har indhentet den flygtende Niels Kjeldsen, der slaar fra sig som han paa Skolen har lært det, bag ud, altsaa ogsaa med Risiko for Lüttichau. Og det tør jo dog ikke forlanges, at Fændriken skal indhente Dragonen forfra.

Lüttichau truer Niels Kjeldsen med Revolveren, paa samme Maade som han, efter Holsteds Udsagn, lidt efter ogsaa har gjort det overfor denne, inden han skød ham i Overarmen, og ganske ligesom Espe forklarer, at de Husarer, der tog ham, truede ham med Skydevaaben. Espe tog heraf Anledning til at parere Hesten og overgive sig, men Niels Kjeldsen og Holsted søgte at ride videre, og da

skød Lüttichau, som han nu bedst kunde komme til det med Udsigt til at ramme.

Der er vel næppe den Militær eller tænkende Lægmand, der vil paastaa, at det havde været Fændrikens Pligt som Soldat at manøvrere sin Hest saaledes, at han kom Ansigt til Ansigt med Dragonerne, inden han gav sig til at skyde. I Krigen har Soldaten ikke blot den Ret, men den Pligt med de ham til Raadighed staaende Vaaben at søge at uskadeliggøre den kampdygtige Fjende saa fuldkomment, saa hurtigt og med saa ringe Tab paa egen Side som muligt.

Enhver anden Holdning er umilitær.

Hermed afgøres ogsaa Spørgsmaalet, om Niels Kjeldsen dog i hvert Fald ikke burde have været saaret eller dræbt med blanke Vaaben.

Det er sikkert rigtigt, at Niels Kjeldsen, efter at være truet med Skydevaabnet, først selv har skudt paa Fændriken, inden denne skød; men herpaa ligger formentlig ikke mindste Vægt, da det vilde have været militært uforsvarligt af Grev Lüttichau, om han havde trukket blank og søgt at afvæbne Niels Kjeldsen ved Hjælp af Sablen. Forfølgelsen maatte nemlig have en Ende, da man utvivlsomt var kommen den danske Forpostlinje uforsvarligt nær og vidste, at den prøjsiske Eskadron holdt i Viuf, 3/4 Mil borte. Det gjaldt nu om i sidste Øjeblik at søge opnaaet Kampens Hensigt, som var at forhindre Patrouillen eller i hvert Fald saa mange af dens Mandskab som muligt fra at naa ind til Feltvagten. Grev Lüttichau havde set, at det ikke var lykkedes den sikkert vaabenduelige (dengang 30aarige) Underofficer og den (eller de) Husarer, som havde forfulgt Niels Kjeldsen at afvæbne ham med Sablen; det vilde derfor have været højst usandsynligt, at det kunde lykkes den nittenaarige unge Mand.

Og Tiden og Stedet var ikke til at arrangere en interessant Kamp paa skarptslebne Sabler; man befandt sig ikke paa en Fægtesal, men i Krig, hvor hvert Øjeblik længere,

som det lykkedes Fjenden at fortsætte sin Modstand, kunde medføre Fare for Fremkaldelsen af et fjendtligt Angreb med maaske overlegen Styrke, langt borte fra Hjælp.

Respekten for Udførelsen af den militære Opgave, Fændriken havde faaet tildelt og Ansvaret for de Folk, der var ham betroet, gjorde ham det til Pligt med alle til Raadighed staaende Midler hurtigst muligt at ende Kampen.

Retfærdigheden byder derfor sikkert at sige, at det har været militært fuldt ud rigtigt af Grev Lüttichau at gaa frem med Skydevaaben først imod Niels Kjeldsen og derefter imod Holsted, en Optræden, der ogsaa — militært set — i begge Tilfælde havde det samme og tilsigtede Resultat, nemlig at Fjenden blev gjort ukampdygtig.

Den menneskelig talt saa sørgeligt store Forskel, at Niels Kjeldsen dræbtes, medens den anden kun fik en betydningsløs Kontusion, skyldes jo kun det rene Træf og kan selvfølgelig intet have at sige ved Bedømmelsen af den militære Handlings tekniske og moralske Forsvarlighed.

Det turde være lige saa uberettiget at bebrejde Grev Lüttichau, at han bruger sin Revolver i Stedet for det blanke Vaaben, som det vilde være at beskylde Niels Kjeldsen for Fejghed, fordi han flygter. Begge Parter har kun haft Kampens Maal for Øje. —

Men kan der formentlig saaledes ikke siges noget imod den fjendtlige Fændriks militære Optræden d. 28. Februar, forstaas det paa den anden Side meget vel, at Koldings Beboere i deres Sorg over den flinke Dragons Død og den lille Fægtnings hele uheldige Udfald har søgt at trøste sig ved at overdrive Niels Kjeldsens Bravur og tilskrive Fjenden Brugen af uærlige Midler.

Her bagved ligger der ogsaa et Forsøg paa ved højrøstet Harme at døve den indre Stemme, som ikke helt kunde lade være at hviske, at den danske Korporal havde baaret sig letsindigt ad ved, uden Sikring, faa hundrede Alen fra Skoven, at lade sig og sin Patrouille optage af et

Traktemente, og at Prøjserne havde vist betydelig Dristighed ved at vove sig saa langt frem, som de gjorde.

Dertil kom de Danskes særlige Kærlighed til det mere romantiske blanke Vaaben, Sablen og Bajonetten, en Kærlighed, for hvilken der bødedes haardt saa sent som den 2. Juli 1864 ved Lundby, men som, til Trods for alt, kan træffes endnu den Dag i Dag, ikke blot i den store Befolkning, hvor altid tidligere Tiders Anskuelser og Følelser paa alle Omraader bundfældes, men ogsaa indenfor danske militære Kredse. Yderligere blev i 1864 netop Skydevaabnene os saa skæbnesvangert overlegne, og det, vi Mennesker her i Livet overvindes af, ynder vi at tillægge en mindre ædel Karakter.

Til Anvendelse ved Koldingensernes Legendedannelse over Begivenheden den 28. Februar havdes endelig i frisk Erindring en Historie fra Rytterfægtningen ved Riis Skov den 31. Maj 1849 (hvortil Forbilledet maaske atter kan søges i tidligere Krige) og hvori det (jfr. »Vort Forsvar« $^{8}/_{3}$ 1885) fortaltes, at »en pur ung, prøjsisk Husarofficér med Pistolen havde villet nedskyde en dansk Dragonvagtmester, der var i Kamp med 2 Husarer, som han holdt godt fra Livet, men nedhuggedes af en jydsk Dragon forinden.« Føjer man hertil almindelige litterære Reminiscenser om Danskes Enekampe mod Overmagt fra Uffe hin Spage og til vore Dage og om mefistofelisk optrædende Duellanter, saa har man de Stemninger, Følelser og Erindringer, som omformede den ligefremme Beretning om den danske Dragons Kamp under sin Flugt og hans paafølgende Død til Sagnet om Niels Kjeldsens Holmgang og hans Drabsmands Straf.

Hvorledes dette Sagn senere blev genoptaget og fastslaaet som historisk Sandhed er ovenfor udførlig blevet paavist. —

Det er interessant, at vore heldige Modstandere i 1864, Prøjserne, fra selve denne Krig har en meget omtalt

Menigmandshelt, hvis Daad er bleven mindst lige saa udsmykket som Niels Kjeldsens: Pionér *Klinke* fra Stormen paa Dybbølskansen Nr. 2. Denne Mand lagde efter Ordre en Sæk med Krudt, hvori der skulde tændes Ild, hen til Pallisaderækken foran Skansen, og da Krudtet derpaa eksploderede og sprængte Vej mellem Pallisaderne, blev Pioneren saa forbrændt, at han blev liggende død lige ved Brechen, hvor igennem Kammeraterne stormede fremad. Hans Løjtnant og en anden Pionér, der havde været med til at udføre Handlingen, blev ilde tilredte; men Erindringen derom veg selvfølgelig ganske for Indtrykket af Klinke, der umiddelbart efter Dybbølstormen fejredes som en Winkelried, der frivilligt havde bragt det for alle hans Kammerater nødvendige Offer af sit Liv.

Der er bleven skrevet mange populære Beretninger og Digte om og bragt Illustrationer af Klinkes Offerdaad.

Men der er netop den Forskel mellem Historien om ham og den om Niels Kjeldsen og hans Drabsmand, at den aldrig er naaet frem til officiel Anerkendelse som Sandhed. —

Dragon Niels Kjeldsen ligger med Ære i sin Grav.

Ogsaa hans Fjende har erkendt det.

I v. Meyerincks Regimentshistorie findes (S. 92—93) en — forøvrigt i mange Enkeltheder ukorrekt — Fremstilling af Patrouillesammenstødet ved Viuf.

Efter Omtalen af Niels Kjeldsens Kamp under Flugten og hans paafølgende Død skriver Forfatteren: Som brav Soldat foretrak han Døden for Fangenskabet. Ære være hans Minde!

Disse Ord kan vi Danske med Rette gentage.

Niels Kjeldsen har gjort sin Pligt og fuldt ud!

Men netop derfor behøver han ingen uægte Lavrbær. —

Saa lidt som den danske Bondesoldat i 1864, hvis lidet romantiske, men hæderfulde Modstand han i første Række har skullet symbolisere.

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 10 12 20 05 003 4